

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOFÖRSTA ÅRGÅNGEN

1910

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1910

Första Markallsnatten

och

dess förhållande till Hammarskölds urskrift.

(Jämte ett tillägg om Andra Natten)

af

Karl Warburg.¹

“Markalls sömnlösa Nätter“ utgör på en gång slutpunkt och kulminationspunkt i Nya Skolans skämtpolemik mot akademisterna och deras vänner. Trots vissa orättvisor och svagheter intaga dessa litteraturparodier ett framstående rum i vår satiriska litteratur. Särskildt gäller detta *Första Natten*.

En närmare undersökning af dess tillkomst torde vara af ett visst litteraturhistoriskt intresse, i synnerhet som det däraf skall framgå, att hittills gällande uppgifter icke i allo äro korrekta.

Såsom källor för kännedomen om författandet af dessa satirer, hafva hittills anförts uttalanden af P. A. SONDÉN, ANDERS FRYXELL och A. J. ARWIDSON.

SONDÉN, som ju själf var medförfattare, har i några “Biographiska och Bibliographiska anteckningar“ (handskr. i Linköpings Stiftsbibliotek) bland Hammarskölds skrifter upptagit:

---

¹ *Markalls sömnlösa nätter* var ur olika synpunkter ämne för seminariearbete vid *Stockholms Högskola* höstterminen 1909. I en af de därvid utarbetade uppsatserna, författad af studeranden PER LINDBERG, förekommo en del observationer, som i denna afhandling tillgodogjorts, hvilket på vederbörande ställen anmärkes.

»*Rimthussiad*. Hjelte-dikt öfversatt ifrån Tungusiskan. Tr. i Markalls Sömlösa Nätter. Första natten. Stockholm 1820. 8:o. Andra Sången är omarbetad af en bland Comiténs Ledamöter, sista Sången af en annan som äfven tillagt Apollos sluttal. De öfriga sångerna hafva af dessa bägge Ledamöter erhållit förbättringar, särdeles i metriskt afseende men äro för öfrigt oförändrade.

I *Andra Natten* har HAMMARSKÖLD författat Fägneskrifterna framför Hjelte-dikten Åsnan».

I sin omarbetning af Hammarskölds "Svenska vitterheten" yttrar sig Sondén rätt utförligt om tillkomsten af Första Natten:

»Striden mellan den Gamla och Nya Skolan hade stigit till en viss förbittring. En af den förras Kämpar hade låtit undfalla sig den utlåtelsen att de nya Literatörerne icke förstode sig på Skämt (troligen emedan de ej satte stort värde på visså af J. Stenhammars, A. G. Silverstolpes m. fls satirer). Några af Hammarskölds vänner, som hos honom händelsevis träffades, beslöto öfvertyga sin vederpart om motsatsen och så bildade sig den nämnda Comitéen. En ledamot författade *Förordet till allmänheten*, en annan *Markalainens födelse*. Hammarsköld framdrog ur sina gömmor *Rimthussiad*en, som redan 1811 eller 1812 var bestämd åt Polyfem, men då mycket under tiden hade förändrat sig, ansåg Comitéen endast 1:a och 3:e sångerna tjenliga att utgifvas. När tryckningen redan var påbörjad uppstod fråga att göra hjelte-dikten färdig. Tvänne ledamöter delade arbetet med Hammarsköld så att den ena uppsatte 2:a sången, den andra den 6:e och bägge gjorde förbättringar och tillägg till den 4:e och 5:e som till versifikationerna voro något ojämfna, då de kommo ur Hammarskölds hand. I sitt första skick var denna hjelte-dikt en imitation efter Virgilius, vid de sista sångerna anlidades nu den gamle Homerus. Den nya planen uppgjordes på några ögonblick och utfördes på ett par dagar. Sådan är i korthet Första Nattens historia. Den väckte mycket uppseende, särdeles Rimthussiad

FRYXELL gör till detta meddelande följande tillägg.

»De egentliga kommitterade eller arbetande ledamöterna voro Atterbom, Dahlgren, Hammarsköld, Livijn, Sondén och amanuensen vid Kongl. biblioteket Ödmann. Medvetande om hemligheten voro Sandberg, målaren, Palmblad och And. Fryxell, den sistnämnde till följe af personlig bekantskap med

Dahlgren och Sondén. Troligtvis hafva ock några flere känt förhållandet. Mötesplatsen kallades Spelunca, Polyfems grotta, och bestämdes än här, än där, på någon bland stadens källare, vanligtvis på Hamburger Börs i Jakobs gränd. *Markalainens födelse* skrefs af Sondén, Rimtussiaden grundades på ett äldre utkast af Hammarsköld, men omarbetades i synnerhet de sista sångerna, af Atterbom och Sondén. Till andra natten hade Dahlgren skrivit hela första utkastet: hvilket, liksom allt det öfriga blef i Speluncan, vid glas och glam, rättadt och uppsadt. Första natten vann ojämförligt mesta bifallet.»

I företalet till Livijns skrifter har A. J. Arwidsson meddelat åtskilligt om själfva formen för kommitténs samvaro, hvilken tyckts haft karaktär af ordensskämt. Rörande denna orden finnas ock bland Livijns papper i Kungl. Bibl. en del upplysningar. Så utfärdades kallelsebref till medlemskap i "Stora Bergström". Två formulär till dylika föreligga bland Livijnska papperen.¹

Komitténs namn, "Stora Bergström" var taget efter den glade skämtaren, advokatfiskal Bergström, Kellgrens vän, för öfrigt en af fosforisternas motståndare. Såsom förnamn användes namn på någon profet.

De första Bergströmmarne synas ha varit HAMMARSKÖLD (HABACUC), LIVIJN (OBADJAH), SONDÉN (AMOS), ATTERBOM (HAGGAI) och C. ÖDMANN (NAHUM) — dessa underteckna kallelsen till Arwidson — ; samt C. F. DAHLGREN (JOEL), ASKELÖF (MICA), historiemålaren SAND-

¹ Det kortare af dessa, som t. ex. användes vid Arwidsons kallelse, har följande lydelse:

»Ordförande och Ledamöter i Comittén för Markalls Sömlösa Nätter, hälse N. N. vän och välvillegigen! Alldenstund hos oss är vordet anmält, att min Herre skall ledas af en synnerlig tillgifvenhet för den Store och Snillrike Tungusen Markall, som förmäles hafva här i Sverige uppslagit sin Bod och deri försäljer hvarjehanda konst, nyhets och gallanterivaror: fördenskuil uppmana vi Eder att i eder mån bidra det må den tid då Markall icke är tillräckligen sysselsatt med sin näring och rörelse nemligen hans nätter, göra honom så behaglig som möjligt är på sätt som den första nattens oförtöfvadt från tryckpressen utkommande [nu från tryckpressen utkomna och härvid bifogade] menlösa tidsfördrif närmare utvisa; anhängande Committerade till den ändan att få räkna och anse Eder såsom en vetande medlem i den Store Bergström. Under afvaktan af ett gunstbenäget svar och biträde i företaget befalla Committerade för Markalls Sömlösa Nätter Tit. Gud, allsmäktig vän, och välvillegigen».

BERG (Stephanius), bildhuggaren FOGELBERG (Osea eller Zacharias). Senare tillkommo PALMBLAD (Jeremias) och ARWIDSSON (Zedekias), som pseudonymt kallats i Juni 1820, men som först tog inträde, då han våren 1821 besökte Sverige och därvid enligt egen utsago tillbragte "en af de herrligaste aftnar i sin lefnad" bland komiterade för Markalls Sömlösa Nätter å Hamburger Börs.¹ Rääf var åtminstone påtänkt att kallas, liksom en sekreterare Enelius, och Euphrosyne räknades såsom syster, äfven om hon ej var formligen kallad.²

¹ Jfr Estlanders skrift: A. J. Arwidson som vitter författare, Helsingfors 1893.

² Bland Bohlinska papper i Kongl. Bibl., liksom i Werners exemplar af M. S. N. (Stockholms Stads Bibliotek) finnes afskrift af en sång, då en ny ledamot i Komittén intogs, författad af Joel = Dahlgren. Den lyder:

Olympens Gud de vreda skurar sänder
Och solens öga sig i molnen döljer;
Apollo stelnad är om sina händer
Och Flora sig i våta skrudar höljer.
Blott Bachus frodas; se, han bålen tänder:
Han vinkar oss, och hvarje Broder följer;
Med fulla glas vi klinga till hans ära,
Och regn och storm och snö ej mer förfära.

Propheter alla! Nu er plats här tagen
Vid detta bordet; bålen fradga vinkar.
I stoftet Markall redan ligger slagen
Och vurmens öga utaf bäfvan blinkar.
Den gamle Nestor blifvit kall om magen
Juniperimons bara galla p—kar
Kring alla väggar Polyhistro famlar
Och vännen Rephanus på honom ramlar.

Välän då! Slutad är den långa striden
Tills dato nota bene; fattom glasen,
Och medan Bacchus bjuder oss till friden,
För ögonblicket läggom bort karbasen,
I vinets floder segrens lön förbiden:
Härnäst det gäller Ling, den vreda asen.
Topp, kungen an, att himlahvalfvet dundrar
Och all Tungusien bara står och undrar,

Till dig med fröjd, du älskliga propheta
Du nye Broder, nu vårt hjerta vändes
Du Jonas uti buken mände heta

I denna glada orden utarbetades nu *Markalls Sömnlösa Nätter*, hvars första häfte, Första Natten, utkom i medlet eller slutet af maj (*icke juni*) 1820.

Man skulle af Sondéns båda, delvis motstridande uttalanden få det intryck, att endast två af sångerna i Hammarskölds gamla hjältedikt mera grundligt omarbetats, under det två förbättrades och de båda återstående föga förändrades. Med anledning däraf meddelade ock Norling *hela* "Rimthussiaden" i sin upplaga af Lorenzo Hammarskölds "Valda humoristiska och poetiska skrifter", utgående från, att den i allt väsentligt vore dennes verk. Detta är dock knappast fallet.

Endast första sången af den ursprungliga texten är i det stora hela oförändrad. I tredje sången är mycket bibehållet; femte och sjätte sångerna äro till god del omarbetade och delvis nyskrifna; andra sången helt omskrifven; fjärde sången alldeles ny.

Detta kan sägas, emedan vi äro i tillfälle att jämföra Hammarskölds urtext med den af Markallskomitén utgifna dikten.

Bland Hammarskölds Handskrifter i Kongl. Bibl. Del III förvaras nämligen "*Dunciade eller Rimare-kriget*, Poeme Epique i Fem Sånger af Ramunder Gripson" med följande motto:

»Le Monde est un bouffon, l'homme une comédie
L'un porte la Marotte et l'autre est la folie.

Artur Thomas.»

Detta är helt enkelt "Ur-Markall". A. J. Arwidson har antecknat att det "utgör Lorenzo Hammarskölds första och egenhändiga utkast till *Markalls Sömnlösa Nätter*".

Titeln "Dunciad" är lånad från Popes bekanta stridsdikt från 1728, som var den klassiska typen för litteratursatir.

Se bålen här, som för ditt öga tändes
Uti dess floder må din hand arbeta,
Tills du i land af nykterheten sändes
Din skål, vår Broder! Håll dig rask och duktig
Men glöm ock ej att hålla strupen fuktig!

JOEL BERGSTRÖM.

Enär den nye brodern skulle heta *Jonas* är detta poem tydligen användt efter att de i texten omnämnda »profeterna» intagits.

En närmare undersökning skall visa, i hvad mån urtexten bevarats, hvad som tillagts och hvad som borttagits, därvid ett och annat betecknande drag för fosforisternas ändrade förhållande till vissa tidens män förtjänar beaktas. Jag begagnar det följande namnet "*Dunciad*" för urtexten, "*Rimthussiad*" för dikten sådan den trycktes i Första Markallsnatten.

Öknamnet "*Markall*" förekommer första gången — i förbigående — i Polyfem I: 14, där Nils Nyberg klagar öfver att Polyfem utbytt detta namn i hans manuskript mot *Gasteromycus*, hvilket namn han torde få svårt intvinga i "*Markalls apotheos*", som sedan meddelas i I: 34.

Den första sången är den, som undergått minsta förändringar. Den föregicks i *Dunciaden* af följande franska Epitaphe de M:r Markall, le Poëte Coëffé

»Sous cette casaque noire
Repose bien doucement
Markall d'heureuse memoire
Attendant le jugement

Anonym.»

Hvad angår texten är den i det väsentliga bibehållen, dock med Sondéns eller Atterboms förbättringar af den Hammarsköldska hexametern; Markalls moder hette ursprungligen "*Dumhet*", och det säges om henne, att hon "förfört Gudinnans Uggla till otukt". I den tryckta texten har hon bytt namn och kallas *Vecordia* samt har "tjust Gudinnans uggla till älskog". Någon gång ändras namnet till *Paraphrosyne*.

Endast ett större stycke, som fanns i den ursprungliga texten, är försvunnet. Det rörde WALLIN, med hvilken Nya Skolans män lågo i fejd åren omkring 1810, men som, när Markall utkom, ej längre stod i onåd — utom hos Askelöf, hvilken till det sista bevarade agg mot honom.

Efter Polyhistrios (Leopolds) maning till sina anhängare att störta Apollos tron och meddelandet, att Markall är färdig att samla en här till det djärfva förslagets fullbordan förekommer nämligen i *Dunciaden* följande passus:

Men oss felar en Sinnesnatur med Geniet i fullkomning
 Och en sådan behöfs. O må då *Struthio* pröfvas,
 Värdig att taga et rum bland smakens utkorade söner.»
 Redan et allmänt *Ja* genskallar, och ensamt i bulret
 Äskas, befallande, ljud af den nackestyfva Rephanus:¹
 »Med beundrans och ifverns förenade känslor» — han säger —
 »För den odödlige man det högtidliga valet oss anböd,
 Til uppfyllelse skyndom af hvad oss ålägges af pligten
 Mot en skald som med rika skördar hedrat vår granskning. —
 Och, om genom de medel, som Sysis, vår höga Gudinna
 I våra händer lagt, vi kunna Helikon vinna
 Och tilkämpa oss rätt at vördas som eviga mönster
 Då mine Bröder! då är vår starkaste önskan ju upfyld.

I anslutning härtill äro ock sångens slutrader förändrade.

Sedan de satiriske getingarne utfört sitt förstörelseverk heter det nämligen i Dunciaden:

Vild Polyhistrion ropar: »O ve öfver frihet at trycka.
 Ingen är säker för Critiska hugg.» Från aktern af stolen
 Faller nu rimmaren² ned med stupadt hufvud mot gålfvet
 Borden störtas omkull. Att de grymma getingar undfly,
 Ser man *Struthio* här och der Eopton(?) Pasquino³
 Vältra gålfvet omkring. De släpande⁴ lockarna fylla
 Sopor och dam och jämrade rop mot himelen skalla.

Wallins frånvaro i Markallsnatten väckte ju en viss uppmärksamhet. I Anmärkaren lästes också följande epigram:

Fråga och Svar.

I kämpar från Tungusien
 Hvi saknas *Struthio* uti den stora hären?
 Det *Heliga förbundets vän*,
 Han sitter hemma nu, gör skrufvar åt gevären.

Som man finner åsyftar det sedan uteslutna stället Wallins inval i Svenska Akademien, som ägde rum den 29 mars 1810.

¹ Blom.

² Variant: stackaren.

³ Hvem som härmed åsyftas har jag icke lyckats utfinna.

⁴ Variant: pudrade.

Andra sången är enligt Sondéns uppgift helt och hållet omarbetad af en bland komitténs ledamöter. Det var ingen annan än han själf. I den afskrift af hans lilla själfbiografi, som finnes i Kongl. Bibl:s handskriftsamling meddelas nämligen att han författat "Markalainens födelse" och *andra sången af Rimthussiaden* m. m. i Markalls sömnlösa nätter.

I Dunciaden bär andra sången en nog grofkornig, cynisk prägel. Den lyder där:

Förvandlingen.

» — — neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam».
Horat.

Tidigt Sysis förnam det tumult som af Getingasvärmen
Var i dess håla väckt. Ur djupet hon sträcker förfärad
Ögat, och reser ur kammarens skrap sitt darrande hufvud.
Rimarnas hela hop förspridd hon skådar på gälfvet
Ser, af sarkastiska stygn, sin här med förödelse hotad.
Och i en blink hon smörjer sin qvast med uplysningens olja
Bäfvande sätter sig up och styrer mot Dumhetens boning.
I en prägtig salong bepyrd med taflor och speglar
På en Divan med hand under kinden Dumheten sitter. —
Som man på Nobiskrog den digre slacktarn vid Toddy-
Glaset sittande ser med Posten, den Nya,¹ i handen,
Gissande hvad som skall ske, då engelska flottan bestormat
Tysklands Kejsarestad, eller Turkarna drifvas från Ceylon,
Eller med myndiga ord bedömande Furstar och Tjenstmän.
Så med en halfsläckt blick, rak rygg och gapande läppar
Dumheten satt och en plats böd Syster Sysis i Soffan,
Sedan Fruarna tömt den Arabiska Nektarn ur kannan,
Med en innerlig suck så Sysis började tala:
»Drottning, som unadt blef af Jupiters ynest at vördas
Utaf Narrarnes skock och de Vettberöfvade styra.
Hör mig, din syster och vän, som är ur sin fäderneboning
Drifven! — Rädda din son mot sår af Satiriska uddar
Skyda hans ädla Här! Dina vänners belägenhet öma!

Med blyerts öfverskrifvet — i st. f. »Posten den Nya» — »Nytta och Nöje».

Då efter vanan i dag de samlades uti min håla
 För at om höga värf och sömniga qväden rådslå,
 Bytta till Getingar störtade in en här Satirister
 Af det bitraste slag. För de vreda insecternas gaddar
 Störtades de öfver stolar och bord, i vrår och i spisar.
 Få af Rimarnes tropp kanske än äro vid lifvet —
 Drottning, rädda din son, den hjärneberöfvade Markall! »
 Slagen af häpnad och sorg Gudinan berättelsen hörde,
 Och uti hast flög op förutan en mening at svara,
 Tog sin Sametscapott bebrämard med svansar af zobel,¹
 Luften hon klöf och i blinken hon stod i Sysiska hålan.
 O, hvad bedröflig syn för hennes blickar sig röjer
 Alla dess män i smärtande qual kring väggarna krypa,
 Och med surrande vingar och ben dem flugorna följa,
 En flugsmälla ej fans; och mot giftiga getingars hopar
 Hvertill hade den gagnat? — Den höga Gudinnan besinnar
 Länge ej sig men sträcker sin hand utöfver de falna,
 Höjer sin mäktiga röst och ropar: »Varde til Möbel
 Hvar en Tungusisk poet!» — Och så det skedde i blinken.
 Så blef Rephanus en Skänk, Polyhistor en läckande länstol,
 Stupidobex en rymlig butelj, en tratt Amarulli
 Och en ståtelig Chaise-percée blef formad af Markall,
 Och så en hvar til en nyttighet för stunden förbyttes.
 De sarkastiske Getingar nu helt flate förmärkte
 At så i blinken från dem deras rof och villebråd ryktes;
 Och sen de surrat en stund och sökt kring väggar och taket,
 Förde af Gozzi an, de återvände til Pinden.
 Sysis emedlertid fick lust at sin kula besöka
 Och erfara om än dess vänner förlossade blifvit,
 Då hon steg in och först de nyttiga möblerna märkte
 Slog hennes hjerta högt af en stor, en inerlig glädje,
 Mest förnöjdes hon dock at Chaise-percéen betragta,
 Och hon genast fick lust dess gagn och beqvämlighet pröfva,
 Glömande Markall bort och de öfriga Rimarne alla.
 Så strängt tvingar natur, då de gryma behofven befalla,
 Knappt hon satt sig förrän en klagande stämma ur djupet
 Ropar: »Hvem ömar mit qual och löser min hårda förtrollning?»
 Skrämd for karingen up och forskar den lämnade stolen,
 Bäfvande som i Avis'n den förr så stolte Kajmukan.

---

¹ Variant: öron af åsnor.

Om nu igen en bitande skrift med underlig titel
 Blifvit hos Eneld¹ tryckt, af den kände författaren skrifven;
 Så hon bäfvande står och forskar den lämnade stolen.
 Som ur et ohöjdt gap utsprider en qväfvande ånga
 Slutligen dock med en långsträckt hals hon stamande frågar:
 »Demon! Jag dig vid Voltaire besvär at svara: Hvem är du?»
 Och med jämerlig ton ger svar den grinande Markall:
 »Sysis, o du min mor, min älskarinna, min gudom,
 Här för din åsyn står jag fram, jag Rimaren Markall
 Och förvandlade här du ser mina vänner och mönster
 Sedan mot getingars stygn och satiriska gaddar vi kämpat
 Blef en et bord, en annan et glas, jag arme en natstol»
 Glad utropade då uplysningens mäktiga Påskkärng:
 O, är det du min vän, mit hopp för komande tider
 Låt mig egna i ro Cloacina det fordrade offret
 Och jag skal gifva dig ljus hvad om dig din moder beslutat.»
 Nu i den gapande stoln hon skyndsamt satte sig åter,
 I sitt tal fortfarande än som följer i orden:
 »Vet min son at de smärtande stygn som nyss eder plågat,
 Skickade voro af Pindens Gud och Pallas Minerva
 Medan I vågat at tro Er skalder och tänkare vara.
 Då Er belägenhet jag förmärkte, så blödde mit hjerta,
 Och jag til Dumhet for, din aldra som käraste moder,
 Henne besvor at från Getingastygn Er alla befria,
 Klokt hon min bön uppfylt. Snart skolen I åter förbytas
 Til er fordna gestalt. Då kräfvén hämd af Apollo.
 Samla då genast din Här och gå at Helikon storma
 Säkert lyckas det skal, om Polhistrío styrer manoeuvren
 Ty din moder och jag osynliga kring Eder sväfva
 Skola och elda hvar Rimares mod til höga bedrifter».
 Då nu sin libation hon i Markalls sköte fullbordat
 Steg hon försigtigt up och tog den mäktiga qvasten
 Och begynte med kraft de dyrbara möblerna sopa
 Mumlande mystiska ord. Och i hast de stodo på två ben,
 Och med ilande steg utrusade alla ur kulan.

Denna sång är, som sagdt, fullständigt omarbetad i Rimthussiadén. Anledningen härtill var gifvetvis det något osnygga

---

¹ Deléen. Variant: Blifvit tryckt hos Lendé.

motivet, att Markall förvandlades till en nattstol, i hvilken Sysis förrättade sina behof. Dylika mustiga roligheter voro emellertid icke ovanliga i den komiska dikten alltifrån Rabelais till Swift.

Sondén har i sin omarbetning behållit uppslaget: akademiker-
nas förvandling till bohagsting. Men i st. f. att i Dunciaden Poly-
histrion förvandlas till en länstol och Markall till en nattstol, blir nu
den förré "ett prunkande skrifbord", den senare "en länstol, tung
af ek och af trenne oxars hud". Sysis vill söka ro i länstolen men
först afpiska dammet och under slagen klagar stolen och tillkänna-
ger, att den ingen annan är än Markall, som omskapats af sin
moder.

Förändringen har visserligen förfinat motivet, men tillika af-
trubbat dess udd. Den ursprungliga vändningen var mera komisk
i all sin drastiska cynism.

De uppvaktande tärnor, med hvilka Sondén omgifvit Sysis:
Oeconomia, Elegantia, Politura, Decentia, Vecordia = Paraphrosyne,
Politica, innebära gifvetvis ett skämt med den vittra areopagens
"binärningar", men det förefaller mig en smula sökt att, enligt den
tradition, som B. Norling anför,¹ anse dem åsyfta bestämda akade-
miker: Edelcrantz, Mörner, Fleming o. s. v.

I afseende å versens klang och antika hållning företer Sondéns
sång uppenbara förtjänster framför den ursprungliga.

Den *Tredje Sången* är i visst afseende den viktigaste, enär i
denna Rimmarhären mönstras. Och här hafva förändringar vidtagits
i afseende å personalen, åtskilliga figurer bibehållits, andra strukits
— af en eller annan anledning, närmast därför att de under mel-
lantiden skördats af döden, — åter andra tillkommit.

Efter inledningen, som i hufvudsak bibehållits i Rimthussi-
aden följer uppmaningen till muserna att säga

Hvilka Rimare rustade sig til den hedrande striden
Hvad beställning de fått, och af hvilka vapen de blänkte!
Först den förvägne, hjerneberöfvade MARKALL marscherar
Bärande stolt i sin hand den journalistiska fanan

¹ Den är antecknad i Werners exemplar, som Norling synes ha begagnat.
Samlaren 1910.

Af två hundra hopklistrade ark det mjukaste papper.
Följd utaf ECERVELÉ, sin Sven, som hans rörliga hjerta
Gläder och värd at Markall sjelf hans lärare varit.

Med ECERVELÉ, som försvunnit ur Rimthussiaden, åsyftades J. E. SCHARTAU f. 1785 † 1867, som var en af de små vitterlekarne och bl. a. vann pris i akademien 1811. I Polyfem (I: 7) omtalas han såsom "ung man som fattat den fasta föresatsen att bli poet" och i den komiska förteckning på böcker, som finnas till salu hos Hofbokhandlaren i den tungusiska hufvudstaden Mareno, hvilken läses i Polyfem 3 Saml. N:o 11 (1811), förekommer äfven "Markalls sömnlösa nätter af Ecervelé".

Schartau, som egentligen blott under sin ungdom låtit införa några poem i tidningarna och täflat i Akademien, hade snart nog afstått ifrån poesien. Emellertid finna vi honom 1823 såsom ansvarig utgifvare af Wallmarks Journal.

I hans ställe blef i Rimthussiaden LINDVURMEN — Anders Lindberg — som ju redan under detta namn förekommit i Dahlgrens "Molnskyar" — Markalls sven och ålders stöd, hvilket var naturligt, då denne var Wallmarks medarbetare.

Samtliga verserna N:o 33—55 i Rimthussiadens tredje sång äro nytillskrifna. De omfatta först skildringen af Markalls rustning, imiterad efter Aeneiden och Iliaden: "Högtbeskenad han stod i en pansarskjorta af lakan".

Denna pansarskjorta af lakan syftar på Wallmarks en smula frivola dikt "Till Fredrika med ett par brudlakan från Helena". Skölden består af ett tvättfat med påmålad väderkvarn och inskriften "För rock och spisning".¹

¹ Enligt Norlings kommentar skulle denna devis åsyfta en replik som förekom i Journal f. litteratur och teater 1810 n:o 85: En liten bikt inför Polyfem: Af din stora misskund och öfverlägsenhet vågar jag derför nu så mycket mera hoppas tillgift och förskoning som våra vägar ändå, alla serpenteringar oakadt, slutligen mötas i den lilla punkten: *rock och spis*.

Emellertid får man ej sammanhanget fullt klart af detta citat. I fortsättningen heter det, att man af Hammarskölds öfversättning af ett af Goethes venetianska epigram (öfvers. fr. äldre och nyare skalder) ser att deras önsknigar äro desamma. Det heter nämligen i denna:

De båda följeslagar som i Rimthussiaden nämnas följa Markall, äro den nyss nämnda LINDVURMEN och BERNARDO DEN UNGE, egen-
domligt nog sedan bittere fiender: ANDERS LINDEBERG och BERNHARD
v. BESKOW.

Lindeberg var omkring 1810 ännu icke med i den vittra leken,
men han hade senare ingått som medarbetare i Wallmarks blad
och fått akademiens pris; år 1817 för tragedien Blanka — hvilken
blef föremål för åtskilligt gyckel från den nya skolans sida såsom
typisk för akademisk efterklang — och för dikten "Mina drömmar".
I texten anspelas på båda dessa dikter, liksom på hans tidning
Memnon, som utkommit 1815.

"Bernardo den unge" kunde af lätt insedda skäl ännu ej vara
med 1810. Han var då endast 14 år. År 1816 hade han debuterat
med några dikter och 1818 samt 1819 utgifvit några Vitterhetsförsök,
som innehöllo en del öfversättningar och imitationer bl. a. från
Ingeman. Han var visserligen medarbetare under signaturen B. B.
i Wallmarks journal, men stod äfven vänligt till Atterbom, hvilket
emellertid icke hindrade att han inmönstrades i akademikåren.

De båda "Idegranarne" — P. A. GRANBERG och J. P. GRANGREN
— förekomma redan i Dunciaden.

Den förre, äremnesförfattare och tragisk pristagare i akade-
mien redan 1803, skildras såsom afkomling af den franske välta-
laren Thomas och Gallimathia.

"Af den Galliska Thomas blef hon med lifsfrukt begåfvad
Sedan utaf Sabatier han fått väldiga slängar."

Hvad jag behöfver mig gif, mycket af nöden jag har:
Först en leende boning och sedan att äta och dricka,
Veten att Tysken förstår sig uppå nektar som I!
Sedan kläder och vänner med hvilka jag öppet kan umgås,
Sedan om natten den mö som jag i hjärtat begär

o. s. v.

På detta svarade Askelöf: »Herrarne skrifva ju för Rock och Spis, för-
modandes sådant innebära tillräcklig ursäkt! Vi som höra till det gemena
packet Polyfems anhang skrifva af ett helt annat skäl. — — — Således ser
ni, skrifva vi icke för Rock och Spis utbedjande oss att, äfven i detta hänse-
ende, få slippa att kallas Herrarnes Colleger». (Lindbergs anmärkning).

Idegran minor kallas "son af Küsteria" — hvarmed hans egen-
skap af klockare åsyftas.

I Rimthussiaden komma nu de briljanta raderna om *Riddaren
Hans, den Jans nu mera sig skrifver* (III 67—77). Dessa saknas i
Dunciaden.

På deras plats läses i stället:

Du som Naso beklädt med narrekåpan ej heller
Saknas! Du född, som ålder från ålder man gissat, af Momus,
Medan du slagit förr *Encyclopedini* till Jorden,
Uti din högra hand en infallsbåga du förde
Och du det updrag fick at venstra flygeln befalla.
Nu farcemakaren *Stupidobex* uppträdde i ledet,
En pokal var hans hjälm, en pigas kjortel hans pantsar,
Och politiska visor i mängd han lindat om benen,
Och Härförarens Adjutant befaltes han vara.

De första raderna åsyfta öfversättaren af Ovidius' Phaeton C. B. RUTSTRÖM, som i "Rimthussiaden" förekommer längre fram och om-
talas i mera kvicka verser. Den *Encyclopedini*, som han "slagit till
jorden", är ANGELINI, som utgaf en encyklopedi för barn.¹

Med *Stupidobex* menas Dramförfattaren CARL JOHAN LINDEGREN
hvilken, som kändt, var en af nya skolans hatkycklingar under
Polyfemtiden, och särskildt föremål för satiren i Kapten Baggfots
papper, på hvilken han svarade med namns underskrift i ett sär-
skildt flygblad, något som inbragte honom nya angrepp.²

Öknamnet *Stupidobex* erhöill han på grund af sin öfversättning
af Dumboms lefverne, *Vitam Dicta Facta Stupidobicis cecinit* C. J.
Lindgren 1806.

Att han bär pokal som hjälm åsyftar möjligen hans dryckes-
visor, kanske hans lefnadssätt; hvad som menas med att "en pigas
kjortel var hans pansar" förefaller litet oklart, såvida det ej an-

¹ Rutströms kritik var ytterst skarp samt uppkallade författaren till ett
själf försvar, hvilket emellertid blef ännu värre tilltygadt. Hammarsköld för-
menar, att Angelini utsågs till föremål för den tidens kritik för att visa att
den icke helt och hållet inslumrat. Men Tegnér skref: »Rutström är en för-
träfflig slaktare». (Lindbergs tillägg).

² Jfr Ljunggren: Sv. Vitterh. Häfder IV: 104.

spelar på någon "lättare" dikt. Hans politiska visor af "jakobinsk" och antiroyalistisk läggning hade från år 1800 spridts vida omkring — i handskrift — och synas, enligt Hammarskölds Svenska Vitterheten, framkallat hans popularitet.

Lindegren afled 1815 och var alltså ur spelet, då "Rimthussiaden" tillkom.

Anmärkas må att Hammarsköld, som ju visserligen i Sv. Vitterheten icke är honom alltför blid, likväl (1819) riktar en förebråelse mot teaterdirektionen för att "den lägger afsides Lindegrens arbeten, som dock äro af äkta inhemska tillverkning för att undfägna oss med utländska uselheter i form af tjutande dramer och äckliga operetter".¹

Följer så i båda texterna *Amarulli* (Valerius), fosforisternas gamle trätobroder. På skölden bär han dock ännu icke devisen "Allmännelig kärlek" utan "Sånger och visor" med hänsyftning på den diktsamling som utkommit i maj 1810.

De följande verserna presentera för oss ett par Gudar af mindre ordning:

NIHILSON, dig jämväl min sång skall icke förtiga²,
 Af Ignorantia född förenad med Rimus Heroen,
 Du den plattaste man, som önskat at Pinden bestorma,
 Vore ej Markall sjelf. Du blef af honom förordnad
 At proviant förskaffa och ammunitionen besörja.³
Kinderkruka, dig som verteringar skaffat et rykte,
 Dref Barnkamarens qvalm i Drabbningens hotande faror
 Fast ej til Strid beredd, ej öfvad i blodiga vapen.

Åtskilliga af dessa rader ha sedan i "Rimthussiaden" gått i arf till ASPHALINIUS (Aspelin).

NIHILSON (och möjligen äfven *Cyprinusculus*) betecknar SVEN BJÖRCK SVENSSON, den poetiske grosshandlaren (f. 1777 † 1815) och det var förmodligen på grund af sitt praktiska yrke, som han

¹ Lindbergs anmärkning.

² Detta senare ändradt till »*Cyprinusculus*, du af min sång skall ej heller förtigas». Om äfven detta namn åsyftar Björck är svårt att säga.

³ Ändradt: »Som generalintendent at härens förplägning besörja».

blef generalintendent för härens förplägning, en syssla, som han fick lämna i arf åt en något större poet, själfve Esaias den digre.

KINDERKRUKA är DAVID KRUTMEJER, som hade öfversatt den då och ännu långt ner i tiden som barnalektyr begagnade Berquins "L'Ami des enfants" och som af akademien erhållit Lundbladiska priset för sina förtjänster om ungdomsläsning. Då Rimthussiaden utkom, var han bortglömd och försvann därför ur dikten.

I Rimthussiaden följa nu de roliga verserna om *Rutström* med anspelning på hans syssla i Landtbruksakademien.

Traductios son *Snullarm* — den stackars öfversättaren H. A. KULLBERG — förekommer redan i Dunciaden. (Dock saknas raden om hans Grevesmöhliad "Den gamle stuten", hvaremot anspelnin-garna på hans romanöfversättningar Rosa, Laduski och Florisca, Delphine, Slottet Fitzorton redan där förefinnas).

Asphalinius eller DANIEL ASPELIN, som i de tryckta Markallsnätterna märkligt nog spelar en rätt framträdande roll — i Andra natten är han Markalls följeslage — förekommer icke i Dunciaden. Aspelin, som var präst, hade först senare vunnit en viss vitter berömmelse, då han 1815 erhöll stora priset för sin sång öfver Sveriges och Norges förening, och senare mindre priset, bl. a. för dikten om Karl Johans uppstigande på svenska tronen; hvilken äfven inbragte honom professorstitel. Han dog kort efter att Andra Markallsnatten sett dagen, i aug. 1821.¹

Den följande figuren, gemensam för båda texterna, är *Tandläkarns far Rimfors*. Det är C. G. NORDFORSS som härmed afses, prisbelönt 1789, 1810 och mycket verksam för teatern i synnerhet som öfversättare. Det är densamme, åt hvilken Kellgren egnat epigrammet om Rimström, som fått 100 riksdaler för att leverera fyra pjäser årligen men som häldre bort få 200 för att årligt skriva ingenting. Det talas både i Dunciaden och i Rimthussiaden att han med Sysis aflat "et barn", "en son", benämnd som sin fader, hvilken

¹ Atterbom anmärkte ock att en betydligare och genom sin kamp mot den nya skolan mera välförtjent person än den arma Asphalinius bort väljas att spela galt, och föreslog Nordforss, Cederborgh eller Järta. (Jfr Fredlund: C. F. Dahlgren s. 189).

också öfvade sin konst att locka skådaren till gäsning. Härmed åsyftas väl antagligen ERIK NORDFORSS, flitig teateröfversättare, som emellertid enligt Hammarskölds egen uppgift var C. G. Nordforss' broder, ej hans son och dessutom hade afidit redan 1806. Han skulle alltså vara den ende döde, som — antagligen af misshugg — kommit med.

L'orateur de la triste figure, den 1799, 1800, 1809 prisbelönta äreminnesförfattaren G. von Schantz är gemensam för båda texterna.

Däremot saknas i urtexten Rimthussiadens *Ehrenfjant* — "Bränvinsförbudets" och "Näsknäppens" författare, Münchhausens efterbildare EHRENFRIED GRAVALLIUS. Hammarsköld hade skarpt kritiserat hans "Religionen" och var ock ganska omild mot honom i Sv. Vitterheten.

Den plats han intog i Rimthussiaden hade i Dunciaden innehafts af en mera berömd prästman, om hvem det heter:

Följd af en känslig kneckt, Pasarell, i Romaner förfaren,
Som i templen uti Mareno länge förtjusat
Damernas bröst med sockrade ord och ljufliga fraser,
Til des at Sysis gaf åt honom en dubbel belöning.¹

Pasarelli betecknar ingen ringare än den berömde kyrkliga väl-talaren CARL PETER HAGBERG, hvars äldre predikokonst var Hammarsköld en nagel i ögat. Han hade ock fått dubbla priset för äreminnet öfver Axel Oxenstjerna. I Hammarskölds Sv. Vitterheten omtalas, att "han inträdde på den prästerliga banan, då det Lehnbergska manéret stod i sitt högsta flor, och de Leopoldska grundsatserna om predikosättet ännu hade sitt fulla diktatoriska anseende och att dessa äfven till en början blefvo hans ledstjärnor, sitt studium af den akademiska äreminnesvältaligheten utspädde han med läsning af dåtidens sentimentala romaner". Det omtalas dock, att sedan Polyfem (III; 40, 42) innehållit en förträfflig granskning,

¹ Jfr i Polyfem följande karaktäristik: »Ung präst. Damernas älskling. Fin kurtisör. Har förklarad, att han endast håller sig till den moraliska delen af religionen, emedan han ej vet, hur det står till med det öfriga. Bereder sig till sina predikningar genom studium af La Fontaines romaner». (Lindbergs anmärkning).

som med segrande styrka blottat det felaktiga i predikosättet, så visade det sig att Hagberg, i stället för att harmas öfver kritiken, väcktes till eftersinnande och leddes till ett djupare studium af kristendomens källor samt ändrade sin predikostil (efter bekantskap med Münsters manligare homiletik).

Man har här alltså förklaringen till att Pasarelli är försvunnen ur Rimthussiaden.

Den nästa truppen i Rimthussiaden är "*de Trasenbergska Cohorter*", publicister och novellförfattare med Cederborgh i spetsen. I Dunciadens *ursprungliga* text förekom icke Trasenberg (Cederborgh) utan truppen anfördes af *Spinafolius* (B. J. Törneblad), som följdes af *Tonwel, von K* och vackre och fyndige *Dumberg*.¹

Emellertid förändrade, som ofvan nämndt, Nya Posten — Törneblads organ — sin hållning mot Nya Skolan och i hans ställe inträder vid en ändring i manuskriptet Trasenberg; Cederborgh, som 1809—10 hade utgifvit Uno von Trasenberg, hade ju deltagit i den Greevesmöhlenska broschyrstriden; först 1816 började han utgifva "Anmärkaren". Såsom hans följeslagare nämnas Ulf, Grinlund, Målf och Fyndige Behlward; af hvilka den förste, andre och fjärde beteckna Wulff, H. A. Lindgren, C. G. Walberg, publicister af lägre rang.²

Det följande stycket i Rimthussiaden är den märkliga, väl personliga satiren mot "Esaias ock kallad profeten", i hvilken antagligen Hammarsköld själf kvitterat "Hammarspiken" och granskningen af grammatiken. I Dunciaden följer åter på den Trasenbergska kohorten ett par filosofer:

Men till trossens försvar och nödiga kuskande valdes
Bete (den förvridna som blef i Nymf Criticisma förälskad

¹ Dumberg är Walberg. Tonwel och von K. har jag ej kunnat tyda.

² I Rimthussiaden nämnes Walberg »Uggelviksbarden» efter sin 1815 utgifna roman Uggelviksbalen, där utfall mot fosforisterna förekomma t. ex.: »Ponera, att någon af auroraförbundets ledamöter (detta får jag betala) satte sig ned och skrefve en bok om en Uggelviksbal . . . Han skulle göra hvarje nymf till gudinna . . . en simpel smörgås med ost på blefve i hans händer ambrosia och en dåligt korkad butelj svagdricka blefve rena nektarn». (Lindbergs anmärkning).

Men i et Hospital af den grymma sköna förvistes),
 Jämte honom som djerft försökte at Philosophia
 Råna, men af hennes fot förfärligen stöttes i stussen
 Nog är han almänt känd den sprättande *Juniperimons*.¹

Af desse kvarstår Juniperimons — L. M. ENBERG — i Rimthussiaden, Philosophians "spark i stussen" förvandlas och förfinas till "en kindpust".

Hvem Bete var föreföll till en början litet gåtlikt, men det är tydligen en viss ARVID BETHÉN, som därmed är åsyftad.²

Mannen hade haft ett ganska egendomligt öde. Född 1756 hade han 1781 blifvit amanuens i Kongl. Biblioteket, och 1782 notarie i hofkonsistoriet; emellertid måste han afträda från ämbetsmannabanan, emedan han yppat sin kärlek — för drottning Sophia Magdalena, och han blef nu förklarad vansinnig. Sedan lefde han såsom litteratör i Stockholm, öfversatte arbeten af Mendelsohn, Schillers smärre prosastycken m. m. Hammarsköld upptager honom i sitt Philos. Studium såsom en kantisk eklektiker. Han hade 1808 i St.-posten recenserat Hammarskölds kritik öfver Schiller och i nov. år 1810 hade han i Journalen ånyo kommit in på detta ämne, hvilket framkallade en arg insändare från Hammarskölds sida i Polyfem (II: 46) för hvilken Palmblad komplimenterar denne. (Jfr. Fruncks: Bref rörande Nya Skolans hist. sid. 169.) Hammarsköld omtalar i bref till Livijn att Bethén arbetar på en komisk roman (Frunck a. a.: sid. 171).

Bethén lefde visserligen ännu, när Rimthussiaden utarbetades, — han dog först 1827 — men det fanns ingen anledning att då låta honom deltaga i fejden såsom fallet varit, när Hammarsköld hade sin strid med honom i friskt minne. Anspelningen på hans hospitalsvistelse är för öfrigt märkligt oädel.

Med dessa figurer slutar Dunciaden sin uppräknig.

¹ Detta öknamn förekommer *senare* i Dahlgrens »Molnskyar».

² Påvisadt för mig af doc. R. G:son Berg.

Mönstrade stodo Rimarne nu på den Sysiska Slätten
 I oräknelig mängd som plattityder i Enod.¹
 Liksom man ofta ser hur myggornas surrande flockar,
 Flyga vid solens slocknande brand ur det gytjiga träsket
 Likså mot Pinden man såg de stolte Rimarne skyndsamt
 Tåga med ifrigt begär at Phoebus och Muserna falla.

I Rimthussiaden verser 167—170 och 173—202 förekomma ytterligare fältbagaren *Pistor*, lagman C. J. BECKER, "Förtjänstens" diktare, som bakat bröd af lättaste smakmjöl, och *Lithorodon*, mästarn i spådom, ärkebiskop CARL VON ROSENSTEIN, hvars offer och offertal utgöra en så lycklig afslutning af Sången.

Den fjärde sången i Rimthussiaden — "Offermåltiden" — saknar, som nämnt, motsvarighet i Dunciaden och den står jämförelsevis isolerad samt afbryter t. o. m. handlingen. Man skulle därför möjligen vara benägen antaga att *den* — och icke sista sången — kunde vara den "sjätte sång", som enligt Sondéns uppgift härrörde från Atterbom, därest icke den artighet "som Posthumius ägnar Allm. Journalens Hederskrans", hvilken skrift Atterbom ogillade, talade häremot.² Antagligen är denna sång en frukt af samarbete.

"Offermåltiden" lærer, enligt en anteckning i Werners exemplar, hafva åsyftat en festmåltid, som gafs i Stockholm för att förena krafterna mot fosforismen och mot dem upprätta ett organ.³ Det var särskildt de "teckenförbidande neutrer", som härvid påräknades och åt dessa är ju till en del sången egnad, där de under Posthumius Priscus' befäl infinna sig att bistå rimthussarne.

Men härvid inträffade en inkonsekvens. Egentligen borde ju Riddaren Jans, Esaias den digre, Lithorodon ha stått i neutrernas fylking, men de voro redan under omarbetande af tredje sången instuckna i Rimthussarnes här, innan denna fjärde väl var påtänkt. Det blef icke mycket kvar, när man hvarken ville inmönstra Wallin eller Hagberg.

Posthumius Priscus är närmast en personifikation af Stockholms-

¹ Enod = Oden.

² Lindbergs anmärkning.

³ Jfr t. ex. Tegnér's korrespondens.

posten. Det kan *icke*, som Norling uppgifver, åsyfta enbart Lenngren, då denne redan hade lämnat redaktörskapet. Men den dåvarande redaktören magister A. Wiborg kunde med fog anmärka i bref till Tegnér, att han ej kunde få reda på Posthumius, hvad som skulle tillhöra företrädaren och hvad honom ensamt. Det var, som Ljunggren anmärker, först med Wiborgs tillträde till redaktörskapet, som tidningen blef neutrerens organ. Å andra sidan måste ju vissa af Anna Marias verser åsyfta hennes make, Lenngren.

Utom höfdingen nämnes nu endast såsom representanter för de

Teckenförbidande neutrer, som se med ett öga i sender
Upp likt hönsen åt himlen och tro att på flygande fåglar
Eller kometer beror om de skola gå fram eller bakfram

tvänne dess yppersta *stolpar*: Paidax (eller Pajas) och Asteriscus.

Paidax var Gustaf Abraham Silfverstolpe, mannen från Benjamin Höijers "junta", som emellertid kritiserat Hammarskölds "Utkast till de bildande konsternas historia" nog omildt, och som nu fick binamnet "Pajas" som hänsyftning på sitt skämtsamma uppträdande, kanske ock sin förkrympta växt.

Asteriscus åter är J. M. STJERNSTOLPE, som på 1809 stått Polyfemisterna nära och t. o. m. författat den kvicka Leopoldsparodin i Polyfem: "Betraktelser i rummet bredvid sängkammaren". Men sedan hade han riktat satirens udd mot fosforisterna ("Apollo och Dafne" och "Månbriefven") och dessutom, som det hette i dikten, "med asiska jättar pröfvat mången en dust" d. v. s. skämtat med den fornnordiska mytologien: "Om asarne och deras konungar" samt "Mytologierna eller gudätvisten" något som inbragte honom en skrapa från "Nya Extra posten", som tillrådde honom att studera hvad han hånade.

Meningsstriden mellan *Markall* och *Posthumius* åsyftade spänningen mellan *Allmänna Journalen* och *Stockholmsposten*. Denna hade ju sitt ursprung i striderna 1816—1817 om Wallins företal till psalmboken, Hagbergs jubelfesttal och Wallins anmälan däraf i *Stockholmsposten*, hvilken framkallade *Allmänna Journalens* skarpa ord om "dylika mästerstycken af dubbelhet". Kort före Mar-

kallsnätternas författande hade striden ånyo blossat upp i anledning af en anmälan i Stockholmsposten af Poetisk Kalender (1820: 31, 32) som klandrar det blinda nitet å ömse sidor vid bedömandet af nya skolans alstring. Mot detta hade Wallmark i sin recension af samma kalender utfarit mycket hårdt och yttrat:

»Författaren i Stockholmsposten n:o 31 synes höra till det slags Recensenter som, måhända hemliga gynnare af tidens litterära förvillelser eller *färska* affällingar derifrån¹ eller *tysta åskådare* af striden däremot (med föresatts att slå sig till det parti, åt hvars sida segern skulle luta) nyligen begynt krypa fram i den ända hittills stillatigande Stockh. Posten, och hvilka ej ännu utan med courtoisie och nästan på knä våga säga det andra partiet någon sanning och alltid dessförrinnan tro sig pligtige att lätta dess nedsväljande och försona sin förmätenhet med något groft eller osunt utfall emot det parti, som alltid rent och öppet bekänt sig till samma grundsatser utan att pruta med vanvettet eller dåligheten. Det är numera endast *deras halfhet som kan stifta det goda*. Må det stiftas, må det segra — och Allmänna Journalen, som redan förut (årgången 1817 N:o 279) gjort allmänheten uppmärksam på denna Halfhets försök att bemäktiga sig resultaterna af hans strid skall gerna unna henne äran af segern mot det billiga villkor att blifva skonad från beskyllningar hvilkas osanning den kan diplomatiskt bevisa.»²

Det är uppenbart denna passus, som är förebilden för Markalls arga replik:

Vinbetyngde, med öga af hund och hjerta af haren
Alltid *Du* mig förhatligast var af de dödliga alla.
Hur begagnat har *Du* den tillit folket dig skänkte?
Hvilken bedrift af *Dig* har försvårat fantasternas inbrott?
Då jag stridde som bäst, du blott maroderade mellan
Båda härarnas tross och opålitlig för båda.

Det tillkommer då "den vördige *Nestor*" — Nils von Rosenstein — att mäkla frid. Först nedlägger han på tallriken det stek-

¹ Möjligen åsyftas Grafström, som var medarbetare i Stockholmsposten och sågs med misstänkta blickar från båda hållen.

² Wiborg skrifver till Tegnér: Recensenten af Poetisk kalender får jag ej nämna och det roar mig, att han så kunnat tiga med sig sjelf att Wallmark, som så gerna och mödosamt snokar efter författare till hvad som stått i Posten icke kunnat få hans namn utan af vanlig hätskhet mot Posten förgrymmat sig öfver en person som om han kände honom han nu skulle bedja tusen gånger om förlåtelse». (Ur Tegnér's papper sid. 123.)

stycke, på hvilket han ätit med strykande matlust, erinrar om sina forna bekantskaper i Frankrike, d'Alembert m. fl., och förklarar att tidens sorgliga skick ej tillåter krafternas splittring.

“Talande så, han återigen stack gaffeln i steken.“ Hans fridsböner understöddas af Rephanus, Hans, Pajdax och Esaias och de båda tvistande sjunka i hvarandras famn.

Sången slutar med Polyhistris mönstring i den tidiga morgonstunden af truppen, som är fördelad i tre skaror: först Markallderna, vidare den lätta Trasenbergska kohorten och till sist neutrerna; — “de Posthumiske män i en tungt framvankande phalanx“.

Dunciadens fjärde sång “*Bataljen*“ motsvarar Rimthussiadens femte: *Drabbningen* med motto från Goethe: “Auf Weh und Wunde gute Salbe Auf grobem Klotz ein grober Keil“.

De första femton raderna äro snarlika. Men sedan äro skildringarne af striden helt och hållet olika. I Dunciaden omfattar fortsättningen endast 54 rader; i Rimthussiaden är den 235, alltså mer än fyrdubbelt så lång.

Det heter i Dunciaden:

Af Archilochus' här blef *Snillarm* och *Nihilson* fällda
 Båda två i en strid och tillika den sorgsne *Oratorn*
 Raske *Tonwel* jämväl du föll, men föll för *Trissino*
 Och *Passarelli* af *Ascras skald* kringjagas på fältet
 Snabbt han bland buskarne flyr, som Raffeltärningen trillar
 Öfver bordet, och spelarn med harm dess stannande väntar;
 Så snabt flydde den ena och så den andre förföljde.
 Härarne stå mot hvarann som murar: alle Poeter
 Alle Rimbagriske män, den tappre *von K* och *Petraren*
 Och Farcesömaren *Stupidobex* och den glade *Menander*
Spinafolii Flock och Homeri episke flyglar
 Röja här hvar för sig den högsta nit och förmåga.
 Hvila ej gifves ej rast. Vidt alla de sväfva i striden. —
 Under kampens tumult den snillekraftige *Bürger*
 Söker *Polhistrio* sjelf och börjar med honom en envig. —
 Som i Tungusiens land två än oskäggade hjeltar,
 Blifva oense om spel eller om en läckande Tärna
 Eller för det i en dans den ena marquering ej agtat,

I et källare rum med sträckta värjor hvaranan
 Storma emot, än terz och än quart kring öronen ljunga
 Och Heroism och Ridderlig kraft i ögonen brinna;
 Så de anföllo hvaran. Den raske Polhistrio fäcktat
 Med *ordståt* och med *Snillefart* och *känsloförhäfning*
 Medan Bürger besköljer vår man med sjudande löje.
 Långe kämpade de. Af väldiga stötarne döna
 Pindens grottor och Helikons höjd och Castalias vågor
 Slutligen fattar med hast den Snillekraftige Bürger
 Et Diplom (af de småtinget som de Classiske åldrar
 Kraftige män med föragt och med hån ansett om de känt dem,
 Men som nu i uplysningens tid är dygdernas spårre),
 Vid hvars ända man hängt, i stället för Kungliga klämman,
 En ofantelig bit af en mogen, kostelig prustrot
 Då Polyhistrio gapade up at dra efter andan,
 Kastade Bürger sit mordgevärd i hans blomstrande anlet,
 Och prustrotten trängde sig in i den öppnade munnen
 Och i strupen blef fäst. En jordenskakande nysning
 Föll den olycklige an. Förgäfves al ifver och möda
 At för nysningen sätta en gräns. Den honom på marken
 Kastade kull och likasom svett ur hans darrande lemmar
 Verser dref af Racine och Corneille och Piron och Voltaire
 Och af än fler som i fordoma dar han nytjat som egna;
 Slutligen den med et brak det pudrade hufvudet spräckte,
 Och ur remningen nu Polyhistrions snulle, förvandlat
 Til en loppa, så liten och fin lik den som Grefvinnan
 Väcker ur sömnen och störer ibland i njutningens timma,
 Kröp med en suck åt Castaliens brädd och hoppar förtrytsamt,
 Men då svallar ur källan en våg och dränker det arma
 Lilla kräket. Och så hans genie bortdödde för evigt.
 Då nu Markall förnam och den öfriga Rimareskaran
 At deras höfvidsman var fallen och dödad i striden:
 Då betogos af bäfvan och ångst deras manliga hjertan
 At de kastade vapnen bort och sökte at undfly,
 Men sit bevingade cavallerie utsände Apollo
 Hvilket hämtade in de flyende, gjorde dem fångna
 Och dem alla i band upförde på grönskande Pinden.

I Dunciaden är striden sålunda endast lätt skizzerad. Blott
en tvekamp skildras utförligare: den mellan Leopold—Polyhistrio
 och Bürger. Valet af denne såsom motståndare till den akademiska

parnassens öfverste verkar något öfverraskande. Anledningen torde väl närmast ha varit, att Leopold i en efterbildning af Bürgers "Troheten" företagit en rätt betydlig förändring och att Bürger sålunda haft skäl att straffa honom härför.¹

Slutklämmen i tvekampen, då Polyhistorio anfallas af en häftig nysning, som spräcker hans hjärna och låter hans själ i form af en loppa sälla sig till Castalias våg och där drunkna, var ju väl drastisk. Den bibehölls emellertid äfven i omarbetningen, men försågs med en ursäktande not; därvid till försvar anföres Leopolds titulerande af Enbom som en loppa.²

Rimthussiadens stridspersonal är vida talrikare och vida mera representativ.

Wieland utmanar *Asteriscus Stjernstolpe*, som får redogöra för sina bedrifter såsom Popes, Blumauers och Wielands egen öfversättare. Deras samtal slutas med vänskap och de vända sig till hvar sin här.

Å andra håll går det blodigare till. Fabelörfattaren Archilochos faller Riddaren Hans, Paidax faller för Aesopos (— möjligen anspelning på att båda voro puckelryggige); Ehrenfjant dödsknäppes i denna omarbetning af Bürger, som sålunda får nöja sig med en mindre celeber motståndare. Lindvurm sträckes till marken af lustspelsörfattaren Gozzi. Och Rephanus-Blom blir — antagligen till tack för sin nog dillettantmässiga Afhandling om Svenska Vitterheten före von Dalins tid och de där förekommande anmärkningarna mot Stiernhielm — jagad af denne. Mot Amarulli står tjusaren Bellman, mot Idegran Menander, mot Trasenbergarnes flock Homeri episka flyglar.

En utförligare och ganska elak skildring ägnas Bernardo den unges (Beskows) kamp med Svanen från Arno, Petrarca, liksom han en Lauras besjungare. Det talas om hans sprättande steg, rosiga läppar, läspande tal, mjölkiga fingrar, han kallas "mun-

¹ Lindbergs anmärkning.

² T. o. m. i Sv. Litteraturtidnings anmälan klandras detta osmakliga slut. Redan i Polyfem I: 30—31 hade begagnandet af ordet »loppor» ursäktats med åberopande af Leopolds exempel.

kämpe bland tärnor“, och det skämtas med hans snatteri från dussin af skalder.

Den vingelfotade Markall väcker endast löje hos skaldernas här. Emellertid uppträder nu Thorild och riktar först sitt vapen mot sin gamle motståndare Stockholmsposten, Posthumius, som är nära att fällas om ej sångnympfen Annamaria för gammal bekantskaps skull —

»emedan i fordoma dar min galant du har varit
och jag din väfnad har skött och delat ditt nattliga läger».

försöker rädda honom samt påkallar „generalintendenten“ för hären, „Esaias den digre“, hvilken bärgar honom på sin proviantvagn Skidbladner. En del elakheter mot Tegnér's smak för bordets njutningar och parodiska anspelningar på vissa hans dikter krydda denna episod.¹

Thorild gifves nu i stället åt Polyhistrion till motståndare, en ändring som tillhör Rimthussiadens lyckligaste grepp. Ty motsatsen Leopold -- Bürger hade ingen raison d'être, under det att motsatsen Leopold—Thorild ju ägde verklig litteraturhistorisk innebörd och Nya Skolan här tillika knyter an vid striden tre decennier tidigare.²

Återstår *sjätte* sången i Rimthussiaden (motsvarande Dunciadens femte). Enligt Sondén's uppgift skulle sjätte sången vara författad af en komiténs ledamot, (Atterbom), „som äfven tillagt Apollos sluttal“.

¹ Till de jämförelser som påpekas i Norlings noter kan läggas uttrycket »try par armar» som åsyftar ett ställe i Nore». (Lindbergs anmärkning.)

² Man skulle kunna tycka, att redan 1810 eller 1811 en dylik lösning bort ligga nära. Men betecknande är, att då Atterbom 1810 sänder Polyfem en »hymn till Thorild» vill Askelöf icke intaga den utan att ledsaga den med en förklaring. Han befarade nämligen, att man skulle säga »Det är således det Thorildska partiet, som vaknat upp igen. Ingen skonsamhet då med de där luftseglarne». Och i noten heter det: »Store män njuta sällan rättvisa till godo förr än de äro döde; Thorild har först upphört att lefva för få år sedan och redan börjar hans förtjenst att erkännas bland hans landsmän. — — Man bör skilja mellan Thorild och hans efterapare». Då Dunciaden skrefs hade Thorild ej ännu hunnit få glansen af ett ärdt minne och man hade ej hunnit glömma hans efterapare, till hvilka fosforisterne icke ville räknas. Atterbom hade kallat dem »några råa ynglingar utan hufvud». (Lindbergs anmärkning.)

Det sista är åtminstone icke förhållandet. De första 164 raderna i Rimthussiaden "är utan direkt motsvarighet" hos föregångaren, som endast räknar 58 versrader mot Rimthussiadens 231. Men just slutet med Apollos tal förekommer redan i Dunciaden, om än i något annan form.

Dunciadens femte sång börjar med ett motto från Dryden:

In prose and verse was owned without dispute
Thro' all the realms of nonsense absolute.

med följande inledning:

Då för Apollos thron de sorgsne Rimarne fördes
Såg han på dem och log de odödliges himelska löje
Sedan mot harpan stödd han visligen talande sade:
»Skalder och Muser hvad skola vi väl med Krypena göra?
Må vi ej näpsa och släppa dem sen de förmågan beröfvats
Mer at skadlige bli och stolte öfver sin svaghet?»
Sade och sträckte sin hand mot fångarnas lutande hjessor,
Och som Acteon förr tandläkarens far blef förvandlad;
Idegranarna båda i hast till käglor; och sonen,
Som man gissat af Momus förblef en Dominomasque och
Spinafolius sjelf och hans flock med hufvun af Korpar
Skickades under salvor af skratt tillbaka från Pinden.
Sist framfördes du nu, o Hjerneberöfvade Markall!
Och at få se din värda person framskyndade alla.

I stället för denna inledning har Rimthussiaden ugglefadrens varning till Markall, i det han uppträder med Idegran Majors röst och gestalt — och därefter den briljanta episoden med Kellgren, som delvis är efterbildad Achilles' och Hektors sista strid. Af särskildt litteraturhistoriskt intresse är här den indirekta hyllning, som ägnas Kellgren, och den distinktion, som göres mellan honom och hans eftertrupp:

Du dämoniske, född i platthet, förstenad i vanvett
Som dig fördristat beropa på mig, vid ditt nesliga handtverk,
Och i din kamp mot skönhet och ljus i grafven har skändat
Namnet af *Nya Skapelsens* far, med ditt äckliga loford!
När var jag, ursinnige gäck, din like och förbild?

Hade jag än af min ömkliga tids skick äfven min andel,
 Blef jag ibland af min hetta förförd till förhastade domslut,
 Har jag dock gäldat dem dyrt, så i lifvet, som efter min bortgång.

På Markalls bön:

Dig, om ännu dig ett minne är kvar af den Smak du förfäktat
 När du mot Shakspeares yrsla förskref de Voltairiska pillren,
 Klopstocks orim agade bort, och svärmaren Goethes
 Convulsioner fördref, och skrämde Ossians skugga;
 Dig vid din *Stadiga Man* jag besvär, din *Förtviflan*, din *Afund*,
 Att du min kropp ej lämnar till spe åt Poëternas skaror,

svarar hämnaren Kellgren:

Ej besvärje du mig vid min Smak och det sämsta jag skrivit!
 Vägde man ock din lösen af guld, så tung som du sjelf är,
 Icke det hulpe; förgäfves du mig så klämmer om benen.
 Ty ej något förmår på jorden, i himlen, att frälsa
 Dig från det öde, som är dig bestämdt af de evige Gudar.

De synpunkter, som i denna meningsstrid utvecklas, harmoniera rätt väl med följande rader i Hammarskölds Svenska Vitterhet: "Han — Kellgren — är i mina ögon mycket för god att vara en fetisch för rimmarepöbeln eller en egid, under hvilken den kraftlösa obetydligheten söker hägn."

Slutet från rad 165 i Rimthussiaden motsvaras af rad 15—58 i den ursprungliga dikten. Förvandlingen af Markall till åsna utföres redan här på samma sätt. Apollos sluttal har i Dunciaden följande form:

»Fåfång är Prosans Strid mot mit odödliga rike,
 Rigtar jag blott min pil från Silfverbågan, så måste
 Python utaf dess slag nedsänkas i gytjiga gruset
 Derföre varen vid mod I, som mig redligen tjenen! —
 Och ej blef något land fränstängdt min vård och min ynnest,
 Blir i Tungusien återväckt den gudliga anden,
 Lefvande ifver och nit för den förr förvärfvade äran
 Och en grundelig böjelse för den höga Sophia,
 Skall småsinnets föragtliga spel och fladder förjagas,
 Skall detta manliga folk en gång i stundande tider

Gifva af hög Poesie exempel åt kommande slägter,
Så ur grifternas multnade ben upväxer en herrlig
Bloma som sprider sin ljufliga lukt kring skogar och dalar.»

Sade. Och skalderna nu i hand i hand med Kamener
Dansade Guden omkring. Och harpornas toner och sånger
Skallade fröjdande up i Jupiters Sal på Olympen.

Slutet i Rimthussiaden är visserligen något omskrifvet och förskönadt men Apollos tal är dock i realiteten detsamma i båda texterna.

Det kan ju icke råda någon tvekan om att den ursprungliga Dunciaden är vida underlägsen omarbetningen både hvad helhet och enskildheter angår. Rimthussiaden bjuder vida mer formfulländade verser än Dunciaden och åtskilliga af diktens roligaste episoder och utfall tillhöra det nytillagda såsom skildringarna af Järta och Tegnér, samt hela den 4:e sången. Onekligen äro ock de nya föremålen för Rimthussiadens pilar i allmänhet af större intresse än de som försvunnit, hvilket framför allt gäller om Järta och Tegnér.

Emellertid förefaller det stundom, som om den ursprunglige författaren, hvilken ju antagligen skrifvit Dunciaden i ett sträck och utan afbrott, röjde en mera naiv berättarglädje än den kollektive Stora Bergström. När Hammarskölds skildring blir bred, är det därför att författaren ryckes med af lustiga bilder, som fångsla honom under det han skrifver; "Stora Bergström" synes hafva detaljernas proportioner på förhand planlagda och stundom kan här framställningen förefalla något utdragen, där den flyter fram utan infall och sidosprång. När i Dunciaden en något vidtsväfvande passage förekommit (såsom beskrifningen af diplomaten), kan det hända, att den uteslutes och ersättes med en helt kort antydan. Däremot lånar Rimthussiaden stundom fraser från Dunciaden och flyttar dem till annan plats, såsom då en liknelse om raffeltärningens snabbhet öfverflyttas från Pasarelli till Rephanus.¹

---

¹ Hela detta stycke är Lindbergs tillägg.

Sondén har anmärkt, att i sitt första skick hjältedikten var en imitation af Vergilius, men att för de sista sångerna Homerus anlitades.

Af de "efter Sondéns hänvisningar" (i Werners exemplar i St. stads Bibl.¹) af Norling anförda parallellställena framgår ock, att för de nytillskrifna styckena Iliaden tjänat som hufvudsaklig modell, exempelvis hela 4:de sången och de nya delarna af 5:te och 6:te.

Men helt är icke Iliaden förbisedd i Dunciaden. Början af 3:e sången, som i det väsentliga bevarats i Rimthussiaden, går tillbaka till Iliadens II: 459 o. f., liksom verserna 20—23 i samma sång (Polyhistrios jämförelse med den hornväpnade tjuren) motsvarar ett ställe i Iliaden, och verserna 25—28 — uppmaningen till sånggudinnorna att uppräknas här — Iliadens II: 480 o. f. om danaernes furstar; sångens avslutande rader äga likaledes motsvarighet hos Homeros.

I de öfriga sångerna har jag däremot icke kunnat finna någon stödjepunkt i Iliaden.

Dikten är närmast en *parodi* i detta ords trängre mening, det den låter löjligen personer — eller personer, som man vill göra löjligen — uppträda såsom väldige hjältar och försedda med den episka stilens stora attribut. Men det bör dock anmärkas, att där emellan förekomma *travesteringar* element, i det att den storståtliga stilen plötsligen afbrytes af lågkomiska motiv; jag behöfver blott erinra om cynismen i Dunciadens andra sång eller förvandlingen af Polyhistrios ande, andra dylika moment att förtiga.

Dessa travesteringar, som egentligen utgöra ett våld på diktens anda, kunna delas i två grupper.² Först de lågkomiska passager, som härröra från en lust att smäda, en spontan harm, som förf. ej kunnat hålla tillbaka, men som ej låtit sig intvinga i parodins storståtliga form, t. ex. "du den glattaste man!"; den svajande fanan, sammanhäftad af hundra smutsiga halfark, "hans värda person",

¹ Bland Bohlins papper i Kongl. Bibl. finnes likaledes en förteckning på parallellställena.

² Lindbergs anmärkning.

Leopolds metamorfos, uttrycket "dramlaskaren" — ett utmärkt exempel, ty det bryter stilen i en högparodisk stridsmålning. Den andra gruppen åter härrör från en benägenhet för realistiskt uttryckssätt, t. ex. vissa uttryck om Nestor, Markalls blygsel då Gudarna skratta o. s. v.

Rörande tidpunkten för Dunciadens tillkomst angifver Sondén att den Hammarsköldska Rimthussiaden bestämts för Polyfem 1811 eller 1812.

Norling har, på grund af någon uppgift, hvars källa ej citeras, antagit att den var 11 år gammal, hvilket skulle betyda, att den skrifvits 1809.

Bland de "manuskript", som omtalas såsom befintliga i Baggfotska papperen (Polyfem I: 9 febr. 1810), äro ock "*Rimgastiaden Hjeltedigt*, öfvers." Möjligen kan härmed åsyftas den Dunciad eller Rimarkriget, som Hammarsköld redan då påtänkt men ej utfört.

Som ofvan nämnts omtalas i Dunciaden Wallins inval i Svenska Akademien, som skedde i mars 1810. Äldre kan dikten alltså icke vara.

Vidare omnämnas Valerius' "Sånger och Visor". Hans "Visor och sångstycken" utkommo först i maj detta år. Sålunda ytterligare en framskjuten gräns.

Men anfallet mot Bethén, hvilken ju knappast i vanliga fall skulle kommit i fråga i denna vittra mönstring, synes häntyda på att dikten skrifvits efter Hammarskölds strid med honom i november 1810 och medan ännu minnet af denna strid var friskt. Dikten synes mig sålunda ej vara tidigare än november 1810.

I andra sången förekom ursprungligen en gliring åt Törneblads Nya Posten, som under 1810 var Nya Skolans antagonist. Sedan har i stället insatts "Nytta och Nöje", som utgafs af Walberg (Uggleviksbarden) från 22 dec. till 8 maj 1811.

Och i Polyfem III, Saml. 11 och 12 (Febr. eller Mars 1811) snärtas "Nytta och Nöje". Där omtalas bland böcker "Akephalos' Onytta och Ledsamhet", och tidningen kallas "Journalens älskelige och älskansvärde halfbror".

Ändringen af Nya Posten till "Nytta och Nöje" måste ha skett senast i maj 1811, innan den senare tidningen upphörde.

Jag antar alltså, att "Dunciaden" var skriven i slutet af 1810 eller strax i början af 1811 och att ändringarna, där Törneblad och hans tidning uteslötos, företagits några månader senare.

Utom *Rimthussiaden* och framför denna innehöll Första Natten som bekant dels en inledning *Till allmänheten*, dels en dikt på finsk runometer *Markallainens födelse*.

Den förra uppgifvas i allmänhet vara författad af LIVIJN, om ock omarbetad af ATTERBOM.

Det förtjänar dock anmärkas, att Palmblad, sedan han fått reda på interiörerna i författarskapet, i ett bref till Hammarsköld yttrar, att om han vetat att ASKELÖF varit i Stockholm, så hade han icke tviflat på att denne skrivit företalet. "Men detta gjorde mig irre".

Företalet härrör dock tvifvelsutän från Livijn. Konzeptet finnes i Kongl. Biblioteket och lär vara från början författadt af Livijn¹ med ändringar af Atterbom; ursprungliga datum är 9 april 1820, ändrad till första maj.

I detta företal skildras Markall, den i Polyfem så mycket omtalade tungusen såsom Journalrecensentens *fylgja* eller *vålnad*, hvars kropp dock fyllde ett rum midt i vårt kära fädernesland.²

Det heter bl. a. att tungusen Markall såg finhet, kvickhet och läckert skämt, kunskaper och sundt vett pryda hvarje nummer af Allmänna Journalen, men särdeles dem i hvilka en viss af den *nyktra* smaken i akt förklarad Kalenderutgifvare för sina poetiska utsväfningar uppenbarligen tillrättavisades med en aga, som dessutom till större delen syntes den sluge Tungusen vara påyrkad af ännu helt andra och vida djuptänktares afsikter.

»Så skulle *han* icke vågat skriva, icke en gång under sitt mest glänsande Tungusiska lif; man hade då i sjelfva hufvudstaden Mareno kallat hans kritiker utbrott af en ilsken skolmästares hämdeyra, hans grammatik

---

¹ Uppgift af Werner. Jag har icke lyckats finna detta koncept i de Livijns papper, som varit tillgängliga i K. B. vid mina forskningar.

² Denna fördubbling eller särskiljning af en figur i olika skepnader hade sin förebild i åtskilliga tyska nyromantiska dikter.

enfaldig, hans prosodi stendöf, hans skämt platt, hans qvickhet dum, hans allvar vanmäktigt och flera hans uppgifter tydliga osanningar; ja man skulle till och med hafva förebrått honom plumpa oärligheter, t. ex. att han förfalskat många i fientligt uppsåt anförda ställen samt i en ramsa hopfogat verser och rader skrifna på olika tider och plockade ur olika arbeten för att sålunda frambringa vidunderlighet och osammanhang.»

Dessa rader afse att förklara Markallsnätterna såsom svar på tal. De vilja betona, hvad som senare framhölls i en anmälan af M. S. N. i Sv. Litteraturtidning, att denna skämtdikt närmast framkallats af Journalens obilliga anmälan öfver "Poetiska Kalendern" för år 1820, i hvilken uppenbarat sig "en arghet, en ilska, en ursinnighet, som förtjänade kallas fanatisk", ett "smutsigt utbrott af en låg själs begär att förolämpa och sönderslita".¹ (Sv. Litt. Tidning 1820: 29.)

Afsikten med den nu utgifna skriften och dess efterföljare vore att gifva Markall under hans sömnlösa nätter "några små men välmenta ämnen till förströelse och eftertänkning".

För detta ändamål hade en komité bildats, efter som i vårt kära fosterland "ingenting låter sig med riktig grundlighet och fart bedrifvas med mindre än att en särskild komité tillsättes öfver hvarje särskildt företag". Och denna komité skulle i lämpliga portioner bereda och till den kvidande sömnlöse öfversända en läsning.

¹ I Litterarisches Wochenblatt (juli 1820) hade i en korrespondens från Stockholm, dagtecknad den 13 juni 1820, denna recension angifvits såsom anledningen till M. S. N. Denna korrespondens meddelades i Nya Extra Posten, utgifven af Imnelius, hvare Hammarsköld var hufvudmedarbetare, i dec. N:o 100. Det heter här:

»En plump och fånig recension af denua Kalender i Allm. Journalen, en tidskrift af det klassiska partiet, har gifvit anledning till en lustig satir, som för kort tid sedan utkommit. Det är en komisk hjältedikt, en svensk *Dunciad*, kallad *Rimthussiad*, hvare i mängd förstenade poetiska och lärda peruker blifvit grymt persifferade. Skaldestyckets hjälte är Allmänna Journalens utgifvare WALLMARK, hvilken som poetisk person erhållit namnet Markall».

Det är antagligt att själfva brevet till Lit. Woch. härrörde från Hammarsköld eller någon ur hans krets. Uttrycket »en svensk *Dunciad*» är härvid kännetecknande, det skulle knappt ha användts af någon, som ej känt den ursprungliga *Dunciaden* i handskrift.

Bland de i förordet befintliga anspelningarna märkas raderna: "Så spelade *ödet* i sin tour med honom som förut varit öfverdådig nog at sjelf vilja spela med *Ödet*".

Detta åsyftar åtskilliga meningsutbyten om *ödets* roll i tragedin, som vid flere tillfällen förts mellan Journalen och Nya Skolan.¹

Hvad angår *Markallainens födelse* är den, som nämndt, författad af *SONDÉN*.

I en not hänvisas till "Finnische Runen" Finnisch und Deutsch von D:r H. R. Schröter.

Den företer också drag af parodisk imitation t. ex. af en dikt "Die Geburt der Kolik" (Ähkyn Synty).

¹ I Journalen f. litt. och teater 1809 n:o 18—49 hade varit införd en teateranmälan öfver uppförandet af Raynouards Tempelbröderna (Les Templiers) Recensenten (f. ö. *icke* Wallmark) hade därvid låtit undfalla sig en anmärkning att man i en af Frankrikes bästa tidningar (Archives Littéraires de L'Europe) jämfört denna tragedi med Sophokles' Antigone, och hade framhållit — halft klandrande, synes det — att äfven här utgången vore förutbestämd genom ett högre beslut: »det är oskuldens strid emot ödet för hvars allmakt den tyckes svigta».

I N:o 59 omtalas att en vidlyftig motkritik insändts, hvars införande dock vägrades, enär tidningen icke utan missvårdande af sina läsares ynnest kunde intaga långa stridsskrifter i obetydliga och likgiltiga ämnen, hälst när de saknade fog och anständighet i skrifsätt samt läsbarhet. — Då uppmanar i Polyfem I Saml. 5 en »Wettgirig» (Hammaršköld) Journalens utgivare att införa antikritiken; eljes hoppas man att författaren af denna vänder sig till »Sällskapet för det löjliga», som förmodas icke göra svårighet att lemna rum därför i sitt blad. I N:o 29 läses också mycket riktigt denna uppsats, som söker visa, att Journalens recensent knappast känt, i hvarje fall ej riktigt uppfattat Antigone.

I anledning däraf följde i Journal f. Lit. o. Th. 1810 (84, 85) »En liten bikt inför Polyfem», där jämförelsen mellan Tempelherrarne och Antigone utföres; i begge pjeserna finnas oskyldiga personer som med ståndaktighet möta sitt förut bestämda öde. För öfrigt skämtas här med Hammaršköld. Detta föranledde åter ett gensvar i Polyfem I 33 om *Ödet* i Antigone »Ett litet rökoffer inför konstdomaren Herr A.» af Askelöf; hvarjämte epigram och xenier förekommo i Pol. 37, 39.

Än vidare förekom i Journalens recension af »Axel och Valborg» 1812: 75 följande uttalande om *ödet*: »Rec. finner de ständiga uttrycken om *Ödets* makt, dess hämnd, dess blikande, som yttras icke blott af de laiska personerna, utan äfven af de andliga i pjesen ganska olämpliga i en tragedi af *denna natur* och från *denna tid* så mycket mera som ingen kunde vara Schellingian 1162».

I sjätte sängen af Rimthussiaden anspelas på Markalls förhållande till »*Ödet*», då han förklarar: »Jag är van att brottas med *ödet*: och om det verkligen finns (hvad ännu jag med fog må betvifla) etc.

Man jämföre för ro skull följande passager:

Schröter: Finnische Runen.

Launawatar, Frau die alte
 Sass gekehrt rückwärts nach Osten
 Blasen schwanger sie die Winde,
 Dass sie ganz und gar aufschwelte,
 Trug sie sich mit hartem Bauche,
 Mit beschwerlicher Bauchfüllung,
 Wohl hindurch durch dreissig Som-
 mer,
 Eben durch so viele Winter,
 Jammert sie und klagte kläglich:
 Was mag seyn mir angekommen
 (Heut) an diesem bösen Tage,
 (Heut) bei diesem sonn'gen Aufgang?

— — — — —
 Bauchkramph du, Bauchkramphes

Sohn du,
 Andrer Sohn, elendiger Pfuscher
 Aus'nes Seepfahls Schwamm ge-
 schaffen
 Du aus Feuersbrand geboren!

— — — — —

Nehme ich vom Aare Klauen,
 Von dem Vogel die Fleischballen,
 Von dem Bären die Handtätzen,
 Von dem Habicht seine Krallen,
 Womit ich dich packe, Kröte,
 Greife dich, du böse Mücke!
 Von der Haut des armen Menschen,
 Von der Menschen-Mutter Hauthaar.
 Dorthin setze ich das Böse,
 Dorthin spalte ich die Plagen,
 Dorthin treib ich böse Stellen,
 Zu den ungenannten Ländern,
 Zu den priesterlosen Stellen,
 Zu buschlosen Heidemarken,
 Die mit Büschen niemals grünen.

o. s. v.

Sondén: Markallainens födelse.

Launawatar, tärnd af ledsnad
 Själf af sina söner plågad,
 Skyndade till Hiisis höjder,
 Till Hiitolas kiselkullar
 Ty hon lågade af lusta,
 Brann af brånad, att å nyo
 Fruktsam, föda nya foster
 Sina äldre söners plåga,
 Launawatar, vänd mot vinden
 Satt sju långa sommardagar,
 Satt sju långa vinternätter:
 Ingen il från öster sändes,
 Ingen fruktsam vind från väster,
 »Ve, o ve, hvem vet min vånnda!
 Ve, o ve, hvem hör min klagan!»

Du missfoster, Markalainen
 Grinare, du grymma Gåspling!

Tager jag mig klor af örnen,
 Tager jag af björnen ramar,

Skall jag jaga dig från jorden,
 Drifva dig ur mänskors åsyn.

Dit bort sänder jag det onda
 Till de obekanta länder
 Till de kala ödermarker,
 Där ej träd, ej örter grönska.
 o. s. v.

Första natten utkom i slutet af maj 1820.

Den väckte mycken uppmärksamhet och i det hela rikt bifall, äfven i kretsar utanför de rent fosforistiska. Att man på det akademiska hållet och bland neutrerna kände sig harmsen, var naturligt.

En liffull skildring af mottagandet lämnar ATTERBOM i ett bref till Livijn (befintligt i min autografsamling). Det är dagtecknadt Upsala den 3 juni och lyder:

»Bäste Broder!

Jag hade ämnat i dag skrifva med en quidam GRELL, Palmblads quasi-bokhållare, till både Hammarsköld och Dig; men enligt sin egen utsago i förra veckan, lär H. som bäst vara på vägen till Munga: alltså vänder jag mig till Dig ensam. Här i staden ha *Markalls Nätter* gjort en ofantlig lycka, och af de Exemplar (50), som jag förde med mig hit i Onsdags, äro redan 30 och deröfwer sålda. Hvilken skada, att boken ej hann utkomma, medan de fleste studenterna ännu voro här kvar! Då hade utan tvifvel åtminstone 200 gått åt i rappet. Mellertid fins det nu ingen af de öfver sommaren qvadröjande *cives academici*, som ej läst den med utmärktaste nöje och uppyggelse. Till och med Professorerne berömma den för dess qvickhet, ehuru de finna sarkasmen nog bitter. Man talar sedan min hitkomst här i staden om ingenting annat, än om Markall och hans Nätter; möter man på vägen till Eklundshof eller till parken några spasserande Candidater och Studiosi, så har hvar och en sin blå bok i handen; sjelfva fruntimren bemöda sig med berömlig vettgirighet att utkunskapa Rimthussiadens hemliga betydelse. *Markalls* egen betydelse är dock bekant för alla. Johansson hade verkligen rätt deri, att »*Wallmarks reputation är gjord*»; och hädanefter sannolikt mera grundligt än någonsin. Låt om oss nu smida flitigt, medan jernet är varmt, och laga, att antingen Din eller Askelöfs *allvarsamma* politiska afhandling blir färdig till andra Häftet, tillika med *Markalls-mythen*, hvilken dock bör af Dig, Askelöf och Sondén grundligen genomses. Jag fick ej tid och tillfälle dertill. Drif ock på Dahlgren, att han gör allvare med sina påtänkta *Bergströmiana* och framför allt icke öfverger planen att författa en milesisk saga öfver *Markalls öden såsom åsna* (en ny *asinus aureus*) Der denna roman slutar, som förmodligen på något sätt lemnar honom såsom förvandlad till människa igen, bör *Markalléa'n* vidtaga. —

Palmblad fröjdar sig på det högsta öfver alla dessa ting; jag har nu omsider invigt honom, såsom en i *Bergström* upptagen, i våra hemligheter — sedan jag låtit honom i två dagar uttömma sig allahanda gissningar och konjekturer; han trodde verkligen, att jag vore okunnig om saken och gladde

sig öfver Svenska Literaturens acquisition af en ny författare med så mycken *Witz* och *metriskt öra*. Då hade Arrhenius en penetrantare sagacitet, ty han gissade strax sammanhanget. Dock hyste Palmblad starka misstankar på Hammarsköld, och höll likligt att Sondén kunde ha förbättrat hans verser. P. lofvar *bona officia*, och har redan uttänkt åtskilliga *Spässe*, dem han tycker borde tilläggas i den nya upplagan af Rimhussiaden, hvilken bör i höst utkomma. När jag återkommer till Upsala, hvilket med Guds hjälp sker åtminstone i sista dagarna af Augusti böra vi tänka med kraft på utrustandet av denna *vollendete Ausgabe*. Jag har redan flera idéer i hufvudet till åtskilliga komiska tillökningar; Hammarsköld likaledes. Jag skrifver honom snart till derom; och ämnar jag i afseende på ett så riksgagneligt ändamål taga med mig till Porla och Östergötland en Iliad och Virgilius. Arbeta Du mellertid kraftigt på uppräningen till Markalle'en — — — — — Helsa oändl. Brodren Polyfem (6:te Saml. är ett superbt infall! ¹) Din trogne vän och bundsförvandt

Haggai.»

P. S. Utom Palmblad har ingen här i staden kunskap om proceduren vid Mark. Nätternas författande; allas nyfikenhet och gissningsförmåga är på det högsta spänd.

Ungefär samtidigt² sänder Palmblad till Hammarsköld ett bref där det heter:

»Atterbom är nu här och reser om Thursdagen. Jag har smidt honom i recensionsblacken. Han anmäler den komiska epepeian — — — Jag känner den stora hemligheten. Oaktadt falskheten i Ditt sista bref om Hazelierne (— en tanke hvarpå ingen klok kan falla —) anade jag dock Din fjäder, förmente att Sondén förbättrat Din verskonst och hade jag vetat att Askelöf varit i Sthlm, så hade jag inte tviflat på att han skrifvit företalet. Men detta gjorde mig irre. Mellertid höll mig A:m i 2:ne dygn in suspenso. Honom sjelf anade jag ej; också är maneret så virgiliskt homeriskt att man näppeligen urskönjer den svenska individualiteten. Boken har gjort obegriplig lycka. Hæffner har grundeligen studerat den och som han sade, temmeligen väl begripit den; andra dagen frågade han dock en bekant, hvem dock den Markall vore. Den allvarsamme Schilling har bortlagt teleskopet och läst den — sade han med obegripligt nöje men viste dock inte reda på någon annan än Hans, sedan Jans. De hafva således läst af rent ointresseradt nit.»

¹ Askelöf synes alltså hafva påtänkt en 6:te Samling af Polyfem.

² Dagtecknad 4 juli, som dock antagligen är misskrifning för 4 juni.

A. J. Arwidson, som tillhörde nya skolan men som befann sig på afstånd, är full af beundran och nyfikenhet såsom hans bref till Hammarsköld visa.

Äfven Geijer uttalar sig fördelaktigt.

Å motsatta sidan förekommo gifvetvis yttranden i annan riktning.

Dock förnummos äfven här, vid sidan af ogillandet, erkännande uttalanden, såsom Ljunggren påpekat.

Wiborg, som klandrar intrigen, menar, att man har svårt att få se korrektare och vackrare hexametrar och en lyckligare attrapering af Homeri manér; han anför ock ett uttalande af Wallin, som kallar dikten ett verkligen märkvärdigt poem, "en vid första påseendet icke ful fänta, men som när hon öppnar munnen har fula tänder och en förgiftig tunga".

Järta skrifver till Wallmark, att han i alla afseenden skattar Markalls Sömlösa Nätter såsom "den Nya skolans mästestycke".

Franzén är illa berörd men förklarar att själfva hjältedikten har mycken förtjenst, och har hjärtligen skrattat åt åtskilligt; Homerusparodin är det bästa.

Stjernstolpe fann det vara det bästa, som kommit från denna sida.

Anonymiteten kunde icke i längden bevaras. Visserligen gissade man till en början mest på Dahlgren. Så Wiborg i bref till Tegnér (25 juli), under det Jakob Adlerbeth förklarar (14 juli), att "tusen gissningar kringlöpa om författaren, som väl vetat dölja sig", men meddelar Tegnér i förtroende, att han har flera skäl tro krigsjustitiarien Livijn vara skriftens egentliga fader, ehuru flere samverkat.

Men redan en vecka förut (7 juli) hade Wallmark, som hade en god näsa, något så när klart för sig hvilka författarne voro, då han skrifver till Tegnér:

»En hel komité, bestående af Atterbom, Hammarsköld, Palmblad (!) etc. har förenat sig till utgifvande af ett slags litterärt paskill på hexameter, som de behagat kalla *mina* (Markalls) *sömlösa nätter*. Jag är dem visserligen förbunden för den omtanka de hysa för min sömn, men de hade ej derföre behöft regulera med ett opiat mera. Emellertid befinner jag mig

der i så godt sällskap, att jag gerna gör i detsamma hvad helst de behagar, och framför allt — föraktar pasqvillanterne».

Den första "anmälan" som blef synlig förekom i *Nya Extra posten* (26 juni—13 juli), som ju redigerades af fosforister (Hammarsköld, Sondén och Dahlgren). Den är undertecknad Juniperimons och parodierar den akademiska kritiken samt utgör en panegyrik af dikten såsom vore den allvarligt menad. Det hette:

»Skaldekonsten, hvars ändamål är att framställa naturen med sanning och styrka utan att stöta sedekänslans och konstodlingens allmänt erkända fordringar, bör äfven med detta villkor innefatta ett annat: att gagna och genom en len och mild känslas väckelse verka dygd och en moralisk nytta. Vitterheten är nämligen ämnad att förnöja sedliga varelser. Sedemålningen är Homeri största förtjenst.»

»Gäsping är ett godt ord, och Rec. menar, om han ej tar miste, att det finnes användt i Sv. Akademiens Handlingar och att gäspa först från henne haft sitt ursprung» o. s. v.

»Man hade antydt att öfversättaren af Rimtbussiaden skulle vara den för sina vittra olyckor ryktbare herr Lorenzo Hammarsköld men man visste ju af Allmänna Journalen, Anmärkaren och Stockholmsposten, att denne ej kunde skrifva en läsbar rad och att således ingen människa läst eller vill läsa hvad han skrifer. Och det oaktadt tillskrifves samme Lorenzo Hammarsköld en skrift som gjort så mycken lycka».

Nya Extra posten införde ock en uppsats till herr Juniperimåns med anledning af denna recension, undertecknad Smakvän.

I Svensk Litteraturtidning skulle Atterbom enligt Palmblads bref hafva anmält "den komiska epopeian". Emellertid blef det nog till slut Palmblad själf som, kanske med A:s hjälp, utörde detta (15 o. 22 juli). Recensenten förklarade, att han läst få böcker af satiriskt innehåll med så utmärkt tillfredsställelse. Markalainens födelse förklaras vara "till uppfinningen lika qvickt som till utförandet utmärkt af den högsta tekniska fullkomlighet". Och om Rimthussiaden förklarar Rec. att han utan att vilja förringa den stora ironiska och humoristiska förtjenst, som stämplar åtskilliga vapenlekar i Polyfem, för sin del tillerkände denna hjeltedikt priset framför alla sina föregångare.

»Rimhussiaden är, inom qvickhetens och satirens område, en ärofull eröfring för Sveriges vitterhet. Ett svenskt motstycke till Popes berömda *Dunciad* [obs.!] täflar hon med den äldre systemen i språkets elegans och versernas lediga correkthet, under det hon öfverträffar henne i poetisk uppfinning, i en oskyldigare fantasi (huru öfverflödar ej Popes satir af *borgerligt personliga* bitterheter!) och framför allt i den lyckliga tanken att använda den Homeriskt virgiliska Epikens troget efterbildade, ömsom patriarchaliskt enkla, ömsom heroiskt pathetiska stil i hela dess allvarsamma ståt på ämnen och personer, hvilkas egna oändliga litenheter, jämförd med den antika hjeltedragt som betäcker dem, gjort det lätt för skalden, att från begynnelsen till slutet genomföra ett enda oafbrutet spelöje af den mest komiska persifflage utan att ett ögonblick falla ur det värdiga allvar som tillhör stylen och costumen».

En del anmärkningar göras visserligen såsom, att "Sångnymphen Anna Maria framkommer nog omotiveradt och att man ej vet, hvadan hon kommer eller hvart hon far." Af Esaias torde läsaren sakna såsom den väsentligaste beståndsdel i hans karakteristisk "någon pointillerande och af liknelser sammansatt oration liknande en brokig arabesk i musiviskt arbete". — — Bernardos öde synes nog hårdt; "den gryende förtjenst, till hvilken hos denne yngling icke saknas tecken, hade kanhända bort behandlas med skonsammare hand"; och rent af missnöjd är rec. med *förvandlingen* af Polyhistorios ande, man hade kunnat låta bero vid det tillräckligt bittra döendet af nysningen. Men i det stora hela är Rec. förtjust och han betecknar rent af dikten som *den mest poetiska epopé* vi äga. Slutet af recensionen innehåller ett försvar för att Nya skolan efter ett slags vapenhvila åter gripit till polemiken, men lägger skulden härför på Allmänna Journalens Thersites, som i sin anmälan af Poetiske Kalendern för 1820 riktat ett fanatiskt angrepp mot Atterbom. Det var att förutse, att den så vettlöst skymfade skaldens talrika vänner icke skulle låta saken bero vid tystnad.

Detta häfte komme troligtvis att följas af fortsättningar, men Wallmark vore ansvarig för den split, det larm och de ömsesidiga bitterheter, förhåningar och återväckta passioner, som sålunda sattes i rörelse.

Allmänna Journalen dröjde. Först i september kom den sig

för och den som därvid förde pennan lär ha varit ANDERS LINDEBERG¹ och han gjorde det icke utan fyndighet.

Han betecknar Nya Skolan såsom vitterhetens Misteltein, som svurit hat och död mot allt hvad fäderneslandet äger stort och aktningvärdt af snille och litterär förtjenst. Han fastslår att boken skall vara en hämndekt med anledning af A. J:s kritik af Poetisk Kalender och säger att denna art af hämnd ej bör förväna någon, som vet att sekten ej försmår något slag af låghet eller skändlighet.

Denna skrift hör emellertid ej till det värsta slaget. Det erkännes, att parodin är gjord med skicklighet och att de verser, som äro af författarens egen fabrik, i allmänhet äro bättre än i deras öfriga arbeten. Liksom det hände, att betydande författare misslyckats, när de förnedrat sig till personliga hänsyftningar och smädelser, så vore här förhållandet motsatt. Ovettet och lågheten vore just det element, där förf. till Markalls Sömlösa Nätter trifvas liksom grodan i dyn. De ha därför misslyckats mindre här än i sina öfriga skrifter.

Emellertid påvisas ett grundfel i handlingen. »Striden föres emellan två härar, som aldrig varit i strid. Våra litteratörer tåga i härnad mot författare, som de aldrig nämnt utan vördnad och beundran. — — — En strid mot Shakspeare, Petrarca eller Cervantes, förd med lika vapen och i öppet fältslag vore ej så särdeles skamlig äfven om den förlorades. Herrarne själfve spela däremot ingen rol. Vida ärofullare hade det varit om de framträd på skådebanan, om t. ex. Atterbom framstått mot Leopold, slagit honom för hufvudet med alla årgångarne af Poetisk Kalender och därigenom förorsakat honom ett konvulsiviskt skratt eller en nervös gäspning, som slutat hans dagar; om herr Hammarsköld uppträd mot Schiller, mot Rec. i Allm. Journalen eller i Stockholmsposten och med något af sina arbeten t. ex. De Kritiska Brefven, de Poetiska Studierna, Hederskransen eller något dylikt, frambragt hos dem en dödande vämjelse».

Bland Livijns papper i Kongl. Bibl. (Lyrica) ligger ett utkast till ett svar på denna kritik, som jag dock icke funnit tryckt. Det förklaras där, att Markall ju nu nedslagit sina bopålar i Halland och sålunda icke själf lärer burit sin smärta fram, utan är det säkerligen någon ny Cham som, förgätandes den förres näpst, blottat sin faders blygd. Man skulle emellertid gärna gå vederbörande till

---

¹ Wallmark hade rest bort till Halland och lämnat befälet åt denne.

mötes och om något Tungusiskt skaldestycke fölle under händer, så försvenska det, att i stället för att i Rimthussiaden Polyhistrion stupade för Thorild och Markall fängslades af Kellgren, skulle herr af Leopold allt för gärna få falla för herr Atterbom och herr Wallmark för herr Hammarsköld, det vore mer än oriktigt att omaka herr Thorild och herr Kellgren ur sina grafvar för att uträtta dylika små commissioner.

”Det är till höga värf som åskan måste sparas“.

För öfrigt var det *en* af de angripne, som svarade med polemiska skämt.

Det var, som Ljunggren redan påpekat, HANS JÄRTA.

I Stockholmsposten infördes — f. ö. utan hans vetskap — ett i handskrift cirkulerande poem om *Den sömnlöse hunden*, så lydande:

»En hund, som saknade den oskattbara gåfva
att, utan aftonmåltid, sofva,
blef arg en natt, förfärligt arg.
Af svält och afund ömsom retad,
han fann, till raseri förtretad,
Försynen partisk, mot förtjensten karg.
»Hvad värde», morrar han, »har hela jordens fänad,
emot en enda Dogg, så full af kraft som jag?
Det dumma Fåret mätts dag från dag,
och midnattsro är hvarje Galt förlänad;
men mig och kämpar af mitt slag
förhålls en lön, med bragders larm förtjenad.
Dock, unnom mat och sömn åt dessa nyttans djur,
som deras Herre klipper eller slagtar
och derföre högt aktar.
Hvad gagn gör Steglitsan i sin fransyska bur?
och månens härold uti dalen,
hvad gagn gör han, den lilla Näktergalen?
Han kräfstinn slumrar nu på lindens veka gren,
der han helt nyss, så äckligt len,
i tunglets tråkigt klara sken,
manerligt drillade om qvalen,
men kände icke det, som gör en krafthund galen,
att hungra efter kött och icke få ett ben.

Med ingen ann' förtjenst, än af ett pjåkigt qvitter,
de lefva ljuffigt, dessa små;
de prisas af en hvar, som ger sig ut för vitter
och tror sig sångens konst förstå.
Men när i ymnigt mått de spis och ära njuta,
då lemnas jag uti förakt och nöd;
dem göder deras pip; men min talang att tjuta
den anses icke värd en enda kaka bröd».

* * *

Och nu sitt vida gap den glupske tjutarn spände
på jord och himmel lika vred;
ett metriskt vow-vow-vow han uppå månen sände;
men månen därför ej utur sin bana skred.
Dess klot blott mer och mer sig tände
och göt, liksom förut, sitt ljus i dällden ned.

God' Herrar slutligen ett gunstigt öra lånen
åt Sparfvens reflexion, från busken, där han satt:
»När Hunden har en *Sömlös natt*
så skäller han på månen».

Dessutom lät Järta i *Allm. Journalen* 30 oktober införa en episk dikt: *Fragment i den epo-metro-caniniska diktarten*, som helt anslår samma ton som i Markallsnätterna och därur äfven lånat citat.

Ljunggren har redogjort för denna skämtdikts innehåll. Den skildrar huru Atterbom ("Polysonetto") hos Sömnens Gud förgäfvos söker bot för sin sömnlöshet. "Gäsplingens" bön väckte emellertid ej Guden, som somnat hårdt in vid Hammarskölds Poetiska Studier.

Sedan vände han sig till Zeus och bad om nåd:

Förbarma dig öfver en yngling, född till ädlare värf, men dårad af smädelsens lusta.

Merkurius meddelar honom dock:

att Guden som världarne styr och stjärnorna tände
Bryr sig ej om att tysta en valp, som gläfsar på månen.
Bryr sig ej heller om att dig bestraffa och tysta,
Fritt må du småda så ilsket du vill de ädle på jorden.

Polysonetto glädjes nu och anropar Fantasin om ingivelse till en ny dikt, men råkar ut för ett olycksöde, då han vill famna Fantasos mantel.

Denna skämtdikt är föga lyckad vare sig i uppfinning eller utförande. Parodierandet af en parodi måste alltid verka ansträngdt.¹ Men här brister det den eljes så kvicke Järta på attiskt salt.

Det framgår af Atterboms ofvan anförda bref, att afsikten var att låta den Första Natten följas af en rad fortsättningar. Man tillärnade politiska afhandlingar — af Livijn och Askelöf — en "Markallsmyt", en milesisk saga: "Markalls öden som åsna", en ny hjältedikt Markalle'an, hvartill Livijn skulle göra upp ränningen.

Och i ett senare bref omtalar Atterbom, att äfven Geijer vore benägen att lämna en saga i götisk stil börjande "En man het Markall".

Af allt detta blef endast den milesiska sagan offentliggjord.

Visserligen finner man bland Livijns papper enstaka utkast och verser till en ny hjältedikt. Så skulle Första sången skildra "Markalls landstigning på Estetikens kust", där han möter Sysis och de dölja sig i en grotta.

Vidare skulle han i Eliséen möta Plato, Machiavel, Bacon, Sully, alltså berömda statsmän, som bereda honom ett säte vid sin sida v. s. v.

Men det stannade vid enstaka verser. "*Non bis in idem*", heter det ju och en ny hjältedikt i samma stilart som Rimthussiaden — låt vara med politisk syftning — hade ingen raison d'être.

Däremot menade man, att en romantisk hjältedikt skulle kunna äga nyhetens behag, och särskildt Stockholmsfosforisterne voro angelägna, att sedan en andra upplaga af Första Natten utkommit i december 1820 låta den följas af en *Andra Natt*.

* * *

¹ Livijn skrifer härom till Askelöf 16 november: »Inom den litterära världen förspörjes ingenting märkvärdigt mer än att Markalls sömnlösa nätter få följe. De slagna krypa nu fram ur sina gömslen, och innan kort kommer säkert en ny bataille att lefvereras. Riddaren Hans har i synnerhet ryckt fram i Journalen, hvarti han bl. a. omförmäler att de som höra till nya skolan voro valpar, som man borde spy på».

Rörande förberedelserna till denna Andra Natt och de om-
dömen, som därom på förhand fattades af Upsalavännerna — Atter-
bom och Palmblad — hafva Ljunggren i Svenska Vitterhetens
Häfder och framför allt K. Fredlund i sin afhandling om C. F.
Dahlgren lämnat fylliga meddelanden. Särskildt märkes i den se-
narens arbete (sid. 189) Atterboms intressanta bref till Hammarsköld
af 21 nov. 1820.

Fredlund har också lämnat en utförlig redogörelse för denna
senare Markallsnatt, som ju i det väsentliga är af DAHLGREN, men
till hvilken äfven Livijn, Hammarsköld och Sondén bidragit.

Hammarsköld har författat de ganska matta inledande poemen
"Tanckar öfver detta verk" af hvilka andra, tredje och fjärde
korrigerats af Atterbom och Sondén.

Men i afseende å själfva hufvuddikten *Åsnan* finnas dels i Wer-
ners exemplar i Stockh. Stads Bibl., dels bland Bohlinska papper i
K. Bibl. uppgifter om hvilka strofer, som härröra från andra än
Dahlgren. Dessa uppgifter bekräftas delvis af de bland Livijns
papper (Lyrica) befintliga strofer, som *han* författat, och hvilka
Fredlund f. ö. förtecknat i sitt arbete. (En del icke i dikten begag-
nade strofer af Livijn finnas där ock.)

Af dessa anteckningar framgår, att *första sången* är helt och
hållet författad af Dahlgren. Endast den 55:te strofen, som inleder
Polyhistros tal till P A W: "Statt åsna still och Galt hör upp att
böka!" tillskrifves Hammarsköld.

I *andra sången* äro tilläggen flera. Det mycket roliga skämtet
med Hammarskölds skrifklåda.

I kännen mig, I sångens ädle bröder!
Sen här den störste kritikus man har.
På dygnet jag sju recensioner föder
Till hundra skrifter är jag redan far
Mitt öga skådar klarare än ljuset,
Mig undgår ej det minsta kräll i gruset

härrör från Obadja, d. v. s. ungdomsvännen LIVIJJN, som likaledes
författat Polyfems (Askelöfs) svar till Lorenzo och maningen att
djärft beskratta det dråpliga eländet i stroferna 15 och 16.

Näst efter dessa var föreslaget att låta en strof följa, som äfven finns bland Livijns papper.

Ren i de Philistéers säd I skickat
 En eller annan räf med eldtänd svans
 Gevären vi försökt, det har ej klickat
 Ty jemmerpustar höras allestans
 Vi ve, ve ropat, men de voro stora
 Dagbräckningen är skedd, märk nu Aurora!

Skämtet med Atterboms filosofiska termer i strof XXIV:

Det absoluta, att i korthet tala,
 Är ett subject-object till sin potens
 Ej det reala, ej det ideala
 Det kallas kan, men blott indifferens o. s. v.

härör från Sondén, under det att svaret

O hvilken visdom! » ropade Lorenzo
 Och pipan slängde under närmsta stol
 En skål ännu, och den blir *in extenso*
Bibamus fratres! »— Måne, jord och sol
 Må vittnen bli, hur för det absoluta
 Min penna löpa skall och aldrig sluta

är ett bidrag af den skäligen okände Nahum Bergström, biblioteksamanuensen Ödmann.

Vidare följa bidrag af Sondén (jfr 52) och af Livijn, som dels diktat 70:de strofen om Scheutz — "skytten", hvilken till Markalls förtrytelse knutit vänskap med Skogsmänniskan (Shakspere), dels hela följdén af strofer 78—85 med utfall mot C. v. Rosenstein (räfven¹) och framför allt mot Bocken (Järta) som likväl förklarar:

»Ej längre Bock, jag Kontrabock är vorden»,
 Så Jans, »och knuffas nu ej utan skäl,
 Det var en tid jag stannade bland hjorden
 Mot trädgårdsmästarens våld och gräl,

¹ Livijn, som hade ett horn i sidan till denne, hade tillärnat honom skarpare hugg. Det framgår af hans bref till Askelöf, att han misstänkte C. v. Rosenstein för att vara upphofsman till ett angrepp i Anmärkaren (oktober 1820) mot Askelöf för dennes verksamhet som magasinssdirektionens ombud i fråga om spannmålsförsäljning till England, därvid Livijn trädte inom skrankorna för sin vän.

Man fann sig dock; till trädgårdsdräng mig gjorde;
En sällsam ändring i min hug jag sporde»

o. s. v.

Sista strofen i sången härrör från Sondén.

I Tredje Sången har LIVIJN lämnat väsentliga bidrag. Skildringen af flottan på bläckhafvet är nämligen till god del hans verk. Stroferna 28—30, 32—41, 48, 55—57, 59—63, 65—79 äro af Livijn, under det att 42, 58, 81—84 (elakheter mot Järta) tillskrifvas Hammarsköld; 64 (i sin nuvarande form) samt 97—98 Sondén.¹

Det är här man finner tidens dagspress karakteriserad af Livijn: Anmärkaren, Stockholmskuriren, Nya Extraposten, Granskaren, Argus, Svensk Litteraturtidning, Frihetsvännen, Svensk församlingstidning. Särskildt märkes den dråpliga strofen om Argus-Johanson:

En saga går, att, då han hörde prisas
Vår sköna värld, var han till svar ej sen:
Att öfver sådant bör ej undran visas;
Ty han vår Herre dertill gett idén:
Och om blott Satan honom konsulterat,
Ej hans Opposition malreusserat

med dess lyckliga anspelning på Johansons stil.²

¹ För mönstringen af akademikerna hade Livijn äfven författat en hel del andra strofer t. ex. om Wallin, Enberg och N. v. Rosenstein, som likväl icke medtagits i den tryckta dikten. En struken strof ägnas Beskow:

»En tack fregatt, så näpen som förr Ulla
Man äfven såg i sirligt skick och prål
Det var Bernardo, vitterhetens pulla
I aktern skådas stora föremål
En stöfvel svedd utaf Vesuvii lava
Ses mellan Trän och Månken platsen hafva.

² En intressant bakgrund för denna verskaraktäristik af tidens press utgöra bref från Livijn till Askelöf (i Kongl. Bibl.), där en del interiörer ur Stoakholms publicistiska värld meddelas. Några utdrag må anföras:

Den 4 jan. 1820: — — — Tvenne nya Tidningar ha med årets början framträdt; den ena *Couriren*, hvarå brodern Meinander erhållit Tillståndsbref och bägge Theorellarna äro medarbetare, den andra *Frihetsvännen* (risum te neatist!) utgifven af Kon. Agent Rosensvärd, som associerat sig med Regnér. Det förstnämnde partiet har stora anslag på dig, såsom den der skallei draga

I Fjärde sången har Livijn författat de åt Lidner, Bellman och Thorild ägnade stroferna 51—56 samt vidare de ej alltför uddiga

att göra (göda?) deras efter första numren att sluta nog magra sädesland; men jag beder dig, att Du förrän du fattar beslut i dessa delar låter oss få samråda litet. Vore ej tiden nu måhända inne, att utföra hvad som genom Herr Lars' [Hammarškölds] bristande världskänedom och lösliga åsigtter af världen blef under Polyfemiska fejden eftersatt, och att således låta en Svensk Minerva rusta sig (till) fejd — — — — — Vi kunna i detta fall räkna på Kardborren [Johansson], som vill låna sitt namn och se ut såsom den der stode i spetsen för alltsammans. En ära som man väl kan unna honom, tills saken är väl kommen i gång, ty ditt framställningssätt och min obetydliga historiska kännedom skola snart röja, hvilka som äro deltagare i företaget. K. förblifver i alla fall en eftertänkelig karl, kunde han blott stryka Studentent af sig. — — — — — Hvad Hrr Bröder Th. angår samt deras Tidning så är den sednare vanligt Tidningsvatten, behörigen utspädd. Det första numret af Cour. innehåller någonting helt enfaldigt; i afsikt att låta den gemena Läsa-rehopen förstå hur världen löper framåt i främmande länder Ytligt och skeft efter mitt enfaldiga omdöme, varandes alltsammans hvar och en uppmärksam Tidningsläsare nogsam bekant. Båda bröderne äro ytterst förpikade på att spela en politisk role, den förre vill med all djefvulgewalt vara en Brutus och i den sednare ligger mera än en Grevesmöhlen in Petto. — — —

27 mars 1820. I början var Tidningen [Stockh. Couriren] utmärkt tråkig och läsaren var mer än en gång frestad att tro det ernade den äldre Brodern den till ett repositorium för sina processskrifver under det att den yngre omtalade hvad han nyss läst hos Adam Smith. Den har sedermera repat sig men också känner Redacteurernas upblåsthet inga gränser. — — — En *frihets-vän* framträdde ock om hvars redaction de vidunderligaste saker talades, ehuru ömsom hyberbolisk och ömsom pathetisk, men alltid enfaldig och platt, strandade hans frihetsskuta i skärgården emellan Kongl. Krigs Collegium och Mazérska klädesförlagerna. — — — Alla öfriga blad gå sin gång och hafva utom de ofvannämnda Nya Extra Posten och Församlingstidningen efter din Afresa tillkommit. I den förra nedlägga Die After Phosphoristen und Polyfemisten sina verk och mödor, i den sednare omförmåler den insignifiante alla de betänkliga stjärnfall och metheorer som synas på den ecclesiastiqua himmelen; varande herr Lars lika oförtruten i bägge».

16 nov. 1820: Couriren talar visdom för menigheten med halsen tjock af egen lyftning, hvaremot man måhända skulle vinna tjensteåsyftning. Argus, som förskrifvit sig till fan, på det att den må blifva ännu visare, ligger ännu neder i anseende dertill att Karborren laborerar med en Augustfeber och Tumlaren [Scheutz] lössläppt på egen hand skulle möjligtvis kunna förlora sig utom gränserna af det enkom för Tidningen ifrån Småland beställda papperet.

13 dec. 1820: Ändtligen hafva Karborren och Tumlaren ryckt fram med deras Argus, hvaraf 5 N:r redan utkommit. Den utmärker sig genom ett fördelaktigt yttre och om fortsättningen motsvarar början, blir den förträfflig, ehuru den äger Karborrens vanliga fel: slarf i uppgifter och med myndighet drifna, men all grund saknande hypoteser. Courieren som genom sin än tröttsamma tingskrifvarestil, än magistraliskt höglärda demonstrationer utledsnat allmänheten, lär vist ej kunna bestå mot denne medtäflare.

stroferna 71, 72, 73, 76 om Askelöf, Palmblad, Geijer, Euphrosyne och Ehrensvärd. Geijer slipper här jämförelsevis lätt undan, men Livijn, som alltid var honom och göterna gramse, hade ursprungligen haft för afsikt att gå honom mer på lifvet, för hans hållning i den religiösa frågan. Han slungar i en struken strof bläckkaskader mot himlen, men bockar sig samtidigt djupt "att ej vår Herre må bli förargad på hans stolta mod". Sondén har författat stroferna 74, 75, 86 (om Dahlgren, Vitalis, sig själf, Hedborn), under det Hammarsköld bestått stroferna 81 och 84 om Svedenborg och Høijer.

I femte sången medverkar Sondén med stroferna 2, 10, 18, 19, 44, under det Livijn skrifvit 51, 52, 59, 61, 62, 65—68 — med deras rätt tama anspelningar på de skaldestycken, som förekommit i Poetisk Kalender; f. ö. med snärtar åt Almquist:

»Så kom en esoterisk, lärd magister
En exoterisk påls ikring hans kropp
I nio flickor fläddrade i natten».

samt vidare 102, 113, 115.

I den sista sången har Livijn författat stroferna 1, 2, 12, 15—23, 30, 32—33, hvori Manhemsförbundet parodieras, under det Sondén lämnat strof 8 samt 88—94, 96 och 146.

---

24 mars 1821: I den Ephemeric Politiska världen är det gräl. Argus som bekommit 1,600 prenumranter, hvarigenom den ene af dess redacturer numera knappt vågar äta soppa och dricka vatten i farhåga för bristande utkomst, och den andre åter ej tror sig kunna äta annat än sköldpaddasoppa och dricka Champagne för öfverflödigt utkomst, Argus säger jag, satte på sig kånareminen och talade tjockt till de öfriga Dagbladssättarne som därpå upbragtes och drogo i härnad.

¹ Livijns uppfattning vid denna tid af Geijer framgår bl. a. af följande uttalande i bref till Askelöf:

»Herr Geijer, som för att tala Gammal Lagstil, bort ställas vid stupone, dels för det han understått sig, att med en trångbröstighet utan like, stympa, omskrifva och snöpa Thorild, dels ock för det han i sin afhandling om Thorild ådagalagt en gränslös egenkärlek och högfärd, har genom ett politisk(t) och af herrar Blomsterlöf(?) och Rephanus Flos vålladt missgrepp fått en betydighet som kunnat göra honom farlig, så framt han rätt förstode att maniera sin betydighet. Hans frisägelse har väckt en allmän sensation och Götherne hafva rest sina Gullinborstväpnade hufvuden i vädret».
